

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația :
Bd. Academiei, 3,
Strada, Edgar Quinet, 4.
BUCUREȘTI

Redactori :
D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU,
G. SANDU-ALDEA, I. SCURTU

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . . 10 lei
În străinătate . 12 »

COLINDĂTORI

*Cad fulgii mari încet zburînd
Și'n casă arde focul,
Iar noi, pe lângă mama stînd,
De mult uitaram jocul,
De mult și patul ne-așteptă,
Dar cine să se culce?
Rugată, mama repeta
Cu glasul rar și dulce*

*Cum sta pe paie 'n frig Hristos
În ieslea cea săracă,
Și boul cum sufla milos
Căldură ca să-î facă,
Drăguț, un miel cum i-au adus
Păstorii de la stînă
Și îngeri albi cîntău pe sus
Cu flori de măr în mînă.*

*Și-auzi! Răsar cîntări acum,
Frînturi dintr'o colindă,
Și vin mereu, s'opresc în drum,
S'aud acum în tindă —
Noi stăm cu ochii pironiți
Și fără de suflare;
Sînt îngeri din cer veniți
Cu Ler, oî Domnul mare!*

Ei cîntă nălțător și rar
 Cîntări de biruință,
 Apoi se 'ntorc și plîng amar
 De-a ludei necredință,
 De spinii, de-ostași, și c'a murit —
 Dar s'a deschis mormîntul
 Si El acum e'n cer suit
 Și judecă pămîntul.

Și pînă nu tăceaū la prag,
 Noi nu vorbiam nici unul —
 Sărac ne-a fost, dar cald și drag
 In casă-ne Crăciunul.
 Și cînd, tîrziū, ne biruia
 Pe vatra caldă somnul,
 Prin vis vedeam tot flori de măr
 Și'n fașe, mic, pe Domnul.

G. COȘBUC.

DUPĂ CINCI ANI

Sfîrșitul acestui an, cu iarna-î albă și senină, este pentru revista noastră sfîrșitul unei munci neîntreprupte, de cinci ani de zile, ceiace nu înseamnă puțin în viața așa de nesigură a publicațiilor literare romînești. El este, însă, din hotărîrea nestrămutată a colaboratorilor noștri numeroși, și începutul altor ani — nesfîrșiți — de activitate spornică, în același spirit național, către aceleași idealuri, cu multe din aceleași puteri care au dat suflet și tărie de viață «Sămănătorului».

O privire asupra trecutului revistei, judecarea dreaptă a prezentului, pătrunderea îndreptățită a viitorului ei — vor lămuri pe toți cititorii noștri că niciodată nu ne-am abătut din calea deschisă de întemeietorii vrednici ai acestui organ de gîndire și de simțire neaoș romînească, ci totdeauna am căutat să slujim și să jertfim, curați în credință, idealurilor nouă ale literaturii romînești. Programul luminos și cuprinzător, pe care l-au pus, în fruntea numă-

rului de la 2 Decembre 1902, d-nii Al. Vlahuță și G. Coșbuc, nu l-am pierdut din ochii noștri: el ne-a fost călăuză iubită în trecut și ne rămîne crezul pentru viitor.

«Ne strîngem, cu credință și cu dragoste, în jurul aceluiași stîndard, stîndard de pace, de înseninare, și de înfrățire intelectuală, de apostolică muncă pentru dezmoțirea inimelor care tînjesc, pentru *redeșteptarea avîntului de odinioară în sufletele romînești, pentru chemarea atîtor puteri risipite la o îndrumare mai sănătoasă* — la sfînta grijă a întăririi și a înuăltării neamului acestuia».

«O, duhul, duhul acela sfînt, care cîrmuește sufletele noastre și le duce pe aceiași una și singură cale! Negreșit, ai noștri cei bătrîni au avut pentru ce și pentru cine să se lupte, au avut o țintă, și condeiul le-a fost purtat de aceiași idee: Nici scriitorii vechi bisericești, nici cronicarii nu s'au nevoit, întru atîta osteneala numai de dragul renumelui».

«Treî idei mari au stăpînit pe acei oameni: întemeierea unei biserici naționale romînești, independente, fixarea limbei romînești și *unitatea culturală a tuturor Romînilor*.

«Să nu risipim ce-au adunat părinții noștri, dacă nu putem înși-ne noi să mai sporim averea; și dacă nu putem spori lumina, să năzuim a o răspîndi în popor tot mai mult aceea pe care o avem».

«*Iata idealul nostru, întru toate manifestările vieței, dar mai ales în literatură...*»

Aceste cite-va cîrmepe din articolele celor dintîi două numere ale «Sămănătorului», — al doilea este iscălit de d. Coșbuc, cel dintîiu e al redacției — sînt raze luminătoare și astăzi pentru programul nostru, pentru toată munca, pentru toate ostenele și idealurile noastre în viitor.

Propaganda cu adevărat «apostolicească» a d-lor Vlahuță și Coșbuc, urmați de scriitori ca d-nii I. Gorun, St. O. Iosif și cei mulți și aleși și harnici, cari au ilustrat paginile revistei noastre, 'și-a ajuns cu fericire scopul: «Sămănătorul» a devenit moșia de baștină a noiei generații literare romînești și a fost cultivată zi de zi, an de an, cu trudă și cu iubire, precum numai răzeșii își știu munci și îngriji pămînturile.

Dar pacea nu o primiră toți cîți au voie să treacă, de-ar fi chiar străini de idealurile romînești, peste ogoarele literaturii noastre. O luptă aprigă trebui începută și purtată vreme îndelungată: luptă de idei și uneori de pedeapsă pentru cei răi și primejdioși. Acela care o conduse, ca un viteaz și ca un fruntaș învrednicit a fi pomenit între cei mari ai scrisului romînesc, acela care veni între tineri, după dd. Vla-

huță și Coșbuc, fu d. N. Iorga. Ca îndrumătorul cel nou, dînsul era ursit să-și dezvolte și mai mult darurile-î minunate de cărturar între razeșii tineri ai literaturii noastre de astăzi.

Programul nostru rămase, firește, același în simburile său, dar — tot în chip firesc — el se desfășură și mai cuprinzător, pînă în fasa lui cea mai nouă.

Astăzi, «Sămănătorul» își întinde și mai departe activitatea sa, spre a mulțumi iarăși unele din nevoile noastre culturale, care cer luare aminte, muncă și jertfe.

Totuși, programul nostru, în esența sa, rămîne același, precum aceiași sînt colaboratorii, prietenii și sprijinitorii noștri în publicul cetitor.

Văzînd, în trecutul nostru, cîți scriitori de seamă ai literaturii romînești moderne s'au apropiat de noi, foarte mulți chiar au răsărit la noi; împăcați în suflet că am rămas aceiași ca'n trecut, — viitorul ce ne așteaptă nu poate fi de cît fireasca desfășurare mai largă a vieții dela începutul revistei.

Cu încredere în noi înșine și în publicul nostru cetitor, noi avem și *încredere între noi* și credință în rostul revistei noastre.

Puterile puține cite ni le-a hărăzit Domnul, se cunosc; temeliile revistei noastre sînt legate prin sînta cheazășie morală a frăției de idei și a frăției de simțire între muncitorii revistei; dreptul nostru de existență ni-l asigură numeroșii cetitori cari știu prin ei înșiși cît de impersonal, cît de robit numai buneii literaturii și culturii adevărat romînești a fost și dovedește a fi «Sămănătorul».

Ast-fel, cu gîndul drept; cu sufletul senin, cu forțele gata de muncă noi vom merge înnainte, ca'n trecut: vom căuta să dăm publicului nostru cit mai multe din producțiunile literare de valoare ale scriitorilor romîni contemporani, traduceri din marii scriitori universalii, o informație literară onestă și cît mai bogată, precum și vechea îndrumare pe căile netezii ale simțirii, gîndirii și scrisului romînesc celui nou și fără prihană.

Scriind pentru alții, noi vrem să mulțumim sufletele lor ale tuturor, — astfel personalitatea oricăruia dintre colaboratorii noștri nu va ieși niciodată din sfera firească a dreptului ei de *a fi* și nu va jigni pe nimeni dintre cei chemați și dintre cei buni, precum se va lăsa influențată în evoluția sa numai de povețele înțelepte ale artei și de legile sînte ale literaturii și culturii noastre romînești.

Ideia românească modernă a dat suflet revistei noastre, — ideia aceasta a fost și rămîne singurul ei stăpîn. Dacă sîntem oameni cu toții, ideile mari sînt mai tari de cît oricare dintre oameni și de cît toți împreună!

PE CÎMP

Unui pictor.

Ca'n jața unei pînze de maistru te coprinde
Adîncă'nflorare a unei arătări:

O ceață alburie, cîmpia estompată,
Tot cerul cu tăcerea-î pe miriști coborît,
Și printre brazde nouă, înaintînd agale,
Plăvanii micî cu plugul și-un om în urma lor...
Atîta vezi de-odată, dar căuînd mă bine
Zărești o'ntreagă oaste de umbre străvezit;
Tac toți ca și cîmpia, dar calca înmăinte,
Și pașii lor înseamnă lungi brazde pe pămînt. —
Sînt neam de neam, strămoșii, venînd să are încă,
Cu vechea-le răbdare, alături de nepot...
Cît de puțin schimbată răd țarina lor scumpa,
Și cîta sărăcie e 'n satul ce privesc!...
Pe seară, cînd nepotul se va 'nturna acasă,
Nu-l vor cruța mîhnirea și multele nevoi;
Dar țarina nu pierde, nici neamul care-o ară, —
Răbdare și 'nnainte, în calea altor vremi!...

Să fii tu pictor maistru, ai învia pe pînza
Adîncă 'nflorare a clipei ce-a trecut;
Ar fi'n tablou tăcerea mareața de pe cîmpuri,
Plăvanii micî cu plugul și omul la arat,
Și umbrele, și satul, — și s'ar vedea din toate
Că peste brazde calcă eroi necunoscuți.

O. CARP.

CÎNTEC DE LEAGĂN

Corinei.

Haî, odor, haî, păsărică,
Dormi și-adormi fără de frică,
Să te-alinte
Moș cumînte
Și să'ți cînte 'n cetinel:
Mugur, mugur, mugurel...

Ce tresari? Nu-î nime, nime...
Liniste-î și 'ntunecime.
Doar zefirul
Musafirul
Cel șagalnic și pribeag
A trecut pe lingă prag,

Ingeri rin tiptil, alene
Să te mîngie pe gene
Și îți leagă 'n
Dulce leagăn
Trupușorul tău de crin
Ca să dormi frumos și lin.

Și-a trimis o gîză mică
Să'ți aduc'o scrisorică
Și să'ți spună
Noapte bună,
Că și el, sătul de drum,
Merge să se culce-acum.

St. O. IOSIF.

ÎN RĂSĂRIT

Către răsărit
Muntele 'ntr'un loc
Arde potolii
Rumenind cîmpia —
Și de la pămînt,
Spre zarea de foc,
'Nalță ciocîrlia
Înfloritu-î cînt.

Glasuri fel de fel
Incep în făget,
Ciripind încet;
Izvorul și el
Murmură 'n zăvoăi...
Crîmpeie de nori
Se'ndoaie'n apus,
Ca roșu balaur;
Pe munte în sus,
Pornită-î, din zori,
O turmă de oi
Cu lina de aur.

S'aud, cînd și cînd,

Tălănci de la turmă...
În pas măsurat,
Păstorul, în urmă,
Se vede trecînd
Pe ceru'nfocat —
Și-acuma-î ajuns
Cu creștetu'n nori;
Iar peste cîmpie,
Din rumene zori
Ce limpede-adie
Un cîntec pătruns
De caldul fior
Al primului dor!
Aci începea
Cu glasul deschis
Să-șt depene dorul;
Aci, ca prin vis,
S'aude abia —
Și bine nu știu
De cîntă păstorul,
Ori sint ciocîrlă; —
De cîntă păstorul,
Ori inima ta.

A. STAVRI.

CÎNTECE DIN ARDEAL

Pe cărare, pe colnic,
Trece o mîndră și-uș voinic,
Voinicul mergea călare,
Mîndra în urma lui cu jale:

— Mîndro, dac'oiu muri eū,
Să vii la mormîntul meu,
Și te razămă de cruce
Să'mi mai spu o vorbă dulce.

*

Dragă mi-î fata bălae
Că se sue 'n deal, la pae,
Și dă pae la cîrlani
Și guriță la ciobani.

Culese de I. DRAG.

CUM CÎNTĂ MAREA

I.

În fie-care seară, de-un timp, staū cu mirare
Și-ascult ce șiraniu cîntă tumultuoasa mare.

Atent îmi plec ureaua, și-ascult notele'i grele,
Ascult, cătînd pe'ncotul să mă deprind cu ele.

Să-mi lămuresc ce-o doare cînd spumegă de ură,
Ce vrea să spuie marea cu 'nfrișoșata-î gură.

Dar apele-și îin taina, schimbînd a lor cîntare,
Acum, par'că se joacă zvîrlind mărgăritare,

Și-acum, ca supt imperiul unei porunci secrete,
Își părăsește jocul, și'î larmă de trompete

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Își trîmbiță mînia, iar miile-î de creste
Le umflă îin țalazuri, îin larguri dînd de veste,

Că cineva ascultă și 'nseamnă cu mirare
Ce poate să surprindă diî largă ei cîntare.

D. ANGHEL.

FANTAZIE

*Cu focul staū numai și flacăra'n zboru-î tăcut rătăcește
Albastră-sfioasă și slabă, pe vreascuri subțiri și 'nnegrite.
Iar umbrele nopții de iarnă 'n jurul luminii s'adună;
Ca aripa morții întinsă, pîndesc cea din urmă suflare
A focului sfînt de pe vatra tăcută și tristă, și frigul
Cu noaptea, alunec'uşor și vin pe fereastra 'nghețată.
Iar tristele gînduri s'adună și sumbre și dulci împrejuru-mî.
Din neguri le simt cum ating, aripe ușoare pe timplă
Și glasu-le-adînc murmurînd, o sfîntă poveste din vremuri.*

*O luntre se zbate de mal; Zefiros cu aripi deschise
Ingină un cîntec vrăjit și alungă, zburdalnic, din urmă*

O vecinică undă de-argint, iar marea lucește de soare.
 O mîină spre apă-mî întind și apa supt mîină tresare.
 Un suflet e-ascuns în adînc. Din zarea cu aur încinsă
 Iriramele albe, cu vele deschise, ușoare despică
 O vecinică undă de-argint. Cît zarea și marea le'ncăpe,
 Ca roiul de fluturî, atunci, când macul de purpur și roza
 Și-albastrele florî de pe cîmp, deschid rizătoarele corola,
 Aripele destind și s'acîntă pe luciu 'necat de lumină,
 Și duc înapoi la cîmin oștenii ce 'nvinseră 'n luptă,
 Și duc înapoi la cîmin pe regii trufași ai Eladî,
 Și jale și plîns îndelung pentru cei ce-și așteaptă feciorii.
 Pe doamna iubită o duc înapoi... și durerea tăcută
 Și-un dulce surîs chinuît rătăcește pe gura plîpîndă,
 Ca florile 'n luna lui Mai; în juru-î cereasca privire
 O poartă 'ndelung și tăcut. Departe ruinele Troii
 Aruncă spre cerul întins colonne de flucări și fumul
 Se'nălță semeț în senin, și arde supt ochii ei cuibul
 Și leagănu dragostei lor adînci, pentru care pieriră
 Atîția viteji, care dorm acum, fără liniște, somnul
 Acelora fără mormînt. În zarea de purpură vie
 Adună, plîngînd dureros, la pieptu-î albastra ei haină
 Zeița, ce unda de-argint făuri... și-î sîngeră rana...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De soarta te duce 'ntr'adins, pe fărîm cînd se leagănu marea
 Supt para apusului vii, și unda îngînu cîntarea
 Trecutului, tu, dac' ascultî cu suflet cucernic povestea,
 Atunci n'are taină nici val și nici fărîmul sonor ce răspunde,
 Nici focul apusului care se'nălță la cer ca o jertfă
 Plăcută de zei...

Umbra nopții se lasă 'mprejur mlădioasă
 Și moale ca vîlul. Din sobă nici ochiul de jar nu răspunde,
 Și vîntul nebun amorți în preajma ferestri 'nghețate,
 Iar tristele gînduri s'adun' și sumbre și dulci împrejuru-mî.

ADRIANA GHEORGHIU-BUZOIANU.

Partea științifică a „Sămănătorului”

— LĂMURIRI —

«Sămănătorul» a fost pînă acum o revistă pur literară și, judecînd materialicește, după numărul cetitorilor, și moralicește, după înteresul ce a deșteptat în publicul cult, putem zice, fără exagerare, că

el și-a câștigat cu bună dreptate un loc de înțietate printre revistele noastre de acelaș gen.

Dar viața românească de azi se desfășură așa de complex, manifestările omenesci sînt azi așa de variate, în cît o ast-fel de revistă, dacă rămîne numai în orizontul senin al cultivărei limbii și literaturii, nu aduce tot folosul ce o publicațiune modernă poate aduce cetitorilor săi.

În această privință noi nu ne putem compara cu străinătatea, unde reviste cu totul speciale apar și se dezvoltă spre folosul scriitorilor și al publicului; la noi publicul cetitor e restrîns, cheltuelile de imprimare mari, iar colaboratorii buni sînt rari. În aceste condițiuni cu greū poate să se dezvolte diferite reviste pe specialități, probă că atîtea reviste de artă pură, de arhitectură, de filosofie, chiar de științe aplicate aū apărut pentru a dispăre din vitrinele librărilor la al doilea sau al treilea număr. Cînd e vorba de reviste de popularizarea unor anumite părți din știință, chestiunea e și mai grea.

Și cu toate astea am ajuns și noi Romîni să simțim necesitatea de a ceti, curiositatea de a ști ce se petrece în lume și nerăbdarea de a afla ce se mai dobîndește de omenire, pe alte tărîmuri de activitate spirituală. Dar dacă rămînem numai în cîmpul științei și chiar numai în cuprinsul neamului nostru, chestiunea are, pe lingă actualitate, și importanța ei deosebită.

Noi Romîni, de și sîntem un popor tînăr în ce privește cultura, sîntem totuși tîrîți în vîrtejul popoarelor din occident, unde știința se cultivă de sute de ani; noi avem azi năzuința — în multe direcții chiar puțința — de a fi la același nivel cu Austria, cu Franța orî cu Anglia; dar la noi mai mult cã orî unde în occident, între omul de știință și publicul doritor de a ști, e o mare depărtare. Noi avem universități cu zeci de profesori de științe, avem institute speciale — de chimie, botanică, bacteriologie, meteorologie, geologie, etc. — avem Societăți de științe, avem Academia..., dar cine știe care este locul acestor oameni și institute în cîmpul de azi al științei? Și mai ales cine știe pentru ce aū fost înființate și ce aū produs aceste institute pentru țară, pentru neam și pentru știință?

Se spune de obicei: cã știința nu e accesibilă orî-cuî, cã în orizontul ei neguros nu poate pătrunde orî-cine; iar omul de știință e prea ocupat cu cercetările lui, pentru a-și perde timpul cu explicarea nouilor descoperiri pentru marele vulg. Aceasta-î adevărat, dar numai în parte.

Mai întii nu e numai decît nevoie ca cine-va să fie peste măsură de cult, sau dotat cu un dar supranatural, pentru a înțelege varia-

tele rezultate științifice. E chestiunea de modul cum sînt prezintate acele fapte, cum sînt spuse; și apoi nu orî-ce e tot una de interesant și demn de popularizat. Cît privește omul de știință — mai ales în țara noastră — el ar trebui să fie convins, că a spune pe înțelesul tuturor ce a făcut și ce s'a făcut de alții în anumite cîmpuri de știință, e o contribuție nobilă din parte-î față de neam ca și față de știință.

Conduși de aceste judecăți ne-am hotărît să introducem în *Sămănătorul* o parte științifică. Credem că și în această parte ca și în literatură *Sămănătorul* își îndeplinește o datorie simțită de public. Ce-î drept, azi mai sînt două reviste de popularizarea științei: *Natura* și *Viața științifică*, care deși tinere — intră numai în al doilea an — contribuiesc cu temeiul la ajungerea scopului ce ne propunem și noi. Pe de altă parte multe reviste literare — *Convorbirile*, *Viața romînească*, etc. — dau din cînd în cînd articole de vulgarizarea științei. Apariția și persistența acestor reviste sînt tocmai un semn că publicul are nevoie și e lacom de cunoștințele ce ele îmbie. Alătura de ele venim și noi să ne dăm obolul nostru neamului și pe acest tărîm, și să înlesnim cetitorilor noștri ajungerea acelor orizonturi, pe care diferite piedici ori prejudecăți le făceau inaccesibile.

În această parte a *Sămănătorului* ne propunem a publica mici articole pe înțelesul tuturor asupra orî-căror chestiuni științifice interesante, care la noi sau în străinătate sînt la ordinea zilei.

Vom căuta să ținem în curent pe cetitorii noștri cu tot ce se produce pe terenul științific la noi în țară, sau în străinătate în legătură cu țara noastră¹⁾. Precum în domeniul literaturii, al limbei și al istoriei romîne *Sămănătorul* e un informator conștiincios și îndrumător, sperăm că va fi și în acela al științei. Această sarcină e grea, o știm, dar credem că alătura de noi vom avea mulți din aceia ce sînt stăpîni în anumite ramuri de activitate științifică și ne vor ușura astfel sarcina.

Pînă aci programul nostru e identic cu al celorlalte reviste de popularizarea științei. Noi sperăm să ajungem, cel puțin în viitor, și la îndeplinirea unui al treilea punct, anume: de a arăta adevărata valoare a fiecărei lucrări din domeniul accesibil publicului. Vom expune adevăratele mărgăritare ale științei romîne, vom indica slăbiciunile și scăderile lucrărilor pripite ori începătoare, și vom trata cum trebuie lucrările acelor autori pseudoștiințifici, cari și în știință sînt tot așa de frecvenți ca în literatură.

G. MUNTEANU-MURGOȘI.

1) În acest scop rugăm toate redacțiile revistelor științifice din țară și pe diferiții autori științifici să ne trimeată publicațiunile lor.

ȘI PLOPII

Răsare iarăși luna 'n pragul zării,
Dar tot mai trist privește 'nspre pălure;
Cu giulgiu îmbracă dealurile sure
Și plopii 'nnați din marginea cărării.

Ea știe basmul tainic al visării;
Părtaș 'i-a fost, nu poate să 'i îndure
Cumplita moarte, și-ar vroi să 'l fure
Spre lumii cerești, din haosul uitării...

Dar prea tîrziu întinde mîndra-î scară,
Din flori de crin, spre luntrea solitară;
Și peste lac își mină străveziul:

Pe dealuri glas de bucium nu răzbate,
Pădurea 'și plinge frunzele uscate,
Și pe cărare treeră pustiul.

G. TUTOVEANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SĂ-MI CÎNȚI

Să-mi cînți uñ cîntec cu glas stîng și moale,
Așa cum îmi cîntai cînd eram mică;
Cînd mă'nvăleai în poala ta, bunică,
De m'adormeau poveștile-ți domoale.

Să-mi cînți de-o fată dusă fără frică
În lume, dor de viață să-și potoale;
...Erau cărările pustii și goale,
Ea s'a tot dus... urzindu-și singurică

Diñ lacrimi și cînt, diñ jale multă,
Maramă'n jurul chipului s'o strîngă,
Tovarășă să-i fie de suspine.

Așa să-mi cînți și fata ce te-ascultă
Cu fruntea'n poala ta, s'o lași să plîngă
Cu ochii'nchiși, încet cîntînd cu tine.

TUDORA CREȚESCU.

O U M B R Ă

...Cînd am pornit din Iași cu trenul, vreme bună. Mă gîndeam, nu tocmai bucuros: Are haz să petrecem un Crăciun sec; de-acu tocmai la Bobotează dac'a ninge. Cam pe la toacă, însă, începe a fulgui, mărunț, mărunț, ca o bură de ploae. Un om de lingă mine zîmbi și-mi zise bucuros, par'că eram vechi prieteni: «Să știi că are să se puie omăt». Pe fereastra vagonului priveam cum fulgii cresc, cum se în-virtelesc, cum cad apoi lin, cum țes pînză albă pe cîmpii, pînă la pădurile negre de supt picla zării.

Mă cobor din tren bucuros, mă înțeleg repede c'un birjar, aburc pe capră sipețelul cu cărțile și cu albiturile, — și pornim repede. Așa, cam pe la zece ceasuri din noapte, mă gîndeam eu, ajung acasă. Tata poate a adormit citind gazeta; dar mama de bună seamă că-i trează. Cînd a striga birjarul la poartă, am să-î zăresc umbra, prin perdelele luminate ale geamurilor!

Mi-am îmbodolit bine în gugiū capul, m'am virit mînilor în mînicî, m'am strîns cum am putut; și birjarul într'una își îndemna caii și-i plesnea cu biciul. Eu priveam la cernerea de fulgi din juru-mî, la covorul alb ca o lină moale de miel care se așternea pretutindenî; și din cînd în cînd cite-o scînteioară înghețată îmi intra printre gene și se topea, rece, pe globul ochiului.

Dar pe întinderile nelămurite acum creștea amurgul. Odată cu zăpada mi se părea că se cern pe pămînt fulgi negri, mărunți, rotunzi, ca dintr'un fum al înaltului necunoscut. Mi se părea că merg mai încet, spre depărtări triste, înghețate, fără lumină. Mi se îngurzise grumazul stînd ghemuit; un vînt iute începu a-mî tăia obrajii, și de-odată par'că o mînă vrăjmașă îmi zvîrli în ochi un pumn de zăpadă mărunță ca nisipul.

Odată cu inserarea, intrarăm în sat la Tomulești. Birjarul părea foarte obosit și pătruns de răceală. În fața crișmei se opri, sări de pe capră și-mi dădu jos cufărașul. Jupin Avrum, stăpînul orindei, eși în prag și întinse spre noi capul, cercetîndu-ne prin întunecime. Birjarul începu repede a-î vorbi. Par'că se tinguia, par'că se certa, eu nu înțelegeam nimica.

«Ei! ce facem, jupine?»

— Eu știu? ce să facem? răspunse omul uitîndu-se spre caii lui; de-acu nu-î chip să mergem mai departe.... Poate să ne-apuce viscol, și mai avem o bucată bună de drum.»

Voiam să mă înțeleg cu el, să-l fac să se ție de tocmeală, — dar orî îi vorbeam lui, orî aş fi vorbit păretelui, tot-una. Par'că nici nu m'auzea; se uita în altă parte, își tot îndesa căciula în cap, își freca barba neagră cu amîndouă mîinile și se tot foia în surtucu-î rupt. Nu voia să mă ducă mai departe cu nici-un chip! Cînd văzu că m'am săturat, că n'am ce-î face, iar începu a vorbi cu jupîn Avrum, apropiindu-și barba lui neagră de barba roșie a celui alt, iar începu a se tîngui, iar pîrură a se certa; după aceea birjarul eși repede, și din crișmă auzii duruitul roților pe podișcă.

«Își trage trăsura supt șopron, îmi zise jupîn Avrum cu nepăsare, clipind din ochii lui fără gene; nu poate să meargă mai departe.... Poți să mă crezi și dumneata, că mai bine-î să stai peste noapte aici.... Aî ce mînca, aî unde dormi...»

Vedeam eū bine că n'am ce face. Dacă nu poate omul, nu poate. Totuși am început să fac o gură, o larmă de om mîniat, de mă miram eū singur cînd m'am făcut așa de cumplit. Birjarul se apropiase de ușa și la glasul meu întăritat, se trăsese îndărăt, parcă-și adusese aminte că mai are ceva de regulat în șopron; jupîn Avrum se făcuse mititel și se învăluisese în nepăsarea lui, după teighea; iar oamenii cari intraū și se scuturaū, dupăind, de omăt, se opreaū lingă ușa și mă priveaū mirați. Dar un tinăr ca mine, seminarist, cu puf supt nas, are multă îndrăzneală! Un moșneag îndesat și vîrtos, după ce-și bău pîhărelul de rachiu și se șterse la gură cu dosul palmelor, zise cu glas în care străbătea o răgușeală ușoară:

«Iaca, jupîne Avrum, noi nu ne temem, chiar dacă-î vreme rea...»

Jupînul nu răspunse. Clipi numai din ochii fără gene. Moșneagul își scoase luleaua și suvacul.

«Chm! începu el iar. Dumnealui — și făcu semn cu capul spre mine — dumnealui se cheamă că e om cu *coraj*. Iaca, dacă nu merge cela cu *berja* lui, merg eū cu sania mea.... Am eū doi cai buni, și pînă la tîrg nu-î departe. Peste un ceas, două, ajungem.... Dă celuia ce i se cuvine, mie îmi dă ce mi se cuvine, și iaca treaba făcută! Eū de vreme ca asta nu mă tem! De ce să mă tem?...»

După ce-și desfundă pipa cu suvacul, și-o umplu tacticos cu tutun, pe cînd eū tunam împotriva Ovreiului și cinsteam bucuros pe moșneag c'un pîhărel de rachiu de săcărîcă.

«Cum te chiamă, moșule?»

— Gheorghe! Gheorghe mă chiamă. Gheorghe Catargiu! Apoi gustă încet din pîhărel. Chm! apoi aista-î rachiū boeresc.... Noi, știî, nu prea bem așa rachiū; noi, de cel mai tare; cînd tornî un pîhărel se chiamă că-ți scîrînie gîtul! Eū, să-ți spun dumitale.... Jidovului i-a

fost frică, d'a eū te duc! Intr'un ceas, mult în două ești în târg... Da eū, drept să-ți spun, mai degrabă ași bea un rachiu de celalt, mai prost, de-al nostru...»

Eram împăcat acuma. Moșneagul își bău păhărelul și se duse s'aducă sania. Birjarul meu îndrăzni să intre în crișmă și să s'apropie de foc, tremurînd; jupîn Avrum îmi puse dinnainte ceva de gustat și o sticluță cu vin, și-și descleşță gura.

«Așa-î mai bine, îmi zise el zîbind; moșneagul are cai buni... Știi, el n'are nevoie, e om gospodar, e dascăl aici la noi, dar acū a avut așa un gust... Cu dînsul, ai să vezi, n'are să ți se urască...»

— Apoi da, moș-Gheorghe are el ale lui... E om umblat!...» zise unul din săteni.

Incălzit, imboldit iar, m'am îngrămădit în sanie. Moș Gheorghe se așeză alături de mine, învălit în cojoc și cu suman pe deasupra. Puse mîna pe hățuri.

«Hi! zise el domol. Apoi întoarse spre mine capul: Dumneata te-ai așezat cum se cade? Nu de alta, dar pe urmă nu-î bine să te foști, că te ia frigul... La drum trebuie să stai nemișcat... Hi, Mînzule!... Cînd veneam, mă întilnesc cu popa. Incotro, dascăle? Ia, zic, m'am prins să duc pe un flăcăuș pînă la târg... Am văzut că-î om cu *coraj*. De ce să-l las în mijlocul drumului?... Chm! Dumneata vii de la învățătură, am văzut eū... Poate vrei să te faci preot... Eî vezi? Cum să te las eū așa? Doar oamenii sîntem. Jidovului, se chiamă, i-a fost frică... El putea să moară pe drum. Cu așa tovarăș adevărat că te mîncă lupii...»

Sania luneca grabnic pe zăpada proaspătă. Cum trecurăm de jitărie, vîntul începu să ne spulbere. Dar moș-Gheorghe avea cai buni. Îi îndemna cu glas blînd și domol, și simțeam cum spintecam vîntul cu repeziciune, cum lăsam în urmă fîntini, case singuratece, toate locurile cunoscute, pe care acum, prin întunerecul mișcător, nu le zăream.

Moș-Gheorghe mă ispiti o vreme despre școală, despre cei de acasă, despre ce se mai aude prin țară; după aceia, din vorbă în vorbă, prinse a-mi istorisi despre o întîmplare a lui cu lupii, o întîmplare lungă și încurcată.

«Iaca așa... vorbi el, după ce-mi spuse tot, cu deamănuntul; ce crezi dumneata, dihania-î rea... Cînd flămînzește, numaidecît ese la drum și sare la om... Da, se chiamă că atunci era o iarnă tare... he-he! ședeau troenele cît casa! De mult n'a mai fost așa iarnă... Acū, ia acolo, o leacă de pospaiu! Aista se chiamă omăt? Atuncea de-abia puteau înnota caii!...»

Bătrînul părea foarte mulțumit de ernile din vremea veche, și din

înmlădierea cuvintelor pătrundea un dispreț neprefăcut pentru începutul de viscol, care ne împresura în vârtejuri de zăpadă, pentru vîntul aspru care sufla prin noaptea pustie.

După aceea un timp îndelung tăcu. Sania așerga prin zbaterea fulgilor; caii lăsați în voe fugeau pe drum cunoscut; stîlpi la marginea drumului, la capete de poduri, păreau umbre, se apropiau de noi, rămîneau în urmă pe zăpada albăstrie. Un pilc de copaci se arătă, cu rețeaua uscată, de ramuri tremurînd, șuerînd, fișînd, în năvala vîntului. Aici e Dumbrăvioara, gîndeam eu, de-acum nu mai avem mult pînă la han la Șindilita.

Cunoșteam locurile. Caii se năpustiră la vale, pe drumul prăvălatic, printre viroage îmbrăcate cu tufizuri. Moș Gheorghe Catargiu mor-măia mulțumit:

«Așa-a-a! Hi, Mînzule dragă! Hi, Cîrlanule! Hi, băeții moșului...
Cu voi merg, mă, pînă unde se bat munții în capete!»

Tăcu de-odată scurt. Îl simții stringînd cu putere hățurile; caii cotiră și se opriră, parcă-î răsturnase cineva unul peste altul. O umbră se ridicase din tufe.

Un glas strigase fioros, adînc, răgușit; zărisem scînteia unui baltag, iute, ca o ridicare de pleoape pe ochi mînioși.

Moș Gheorghe izbucni lingă mine:

«Care-î acolo, mă?» Și plecîndu-se, frămîntîndu-se, vîri mîna supt cojoc. «Ce vraî, mă?» strigă el iar, îndesat, cu glasul-î ușor răgușit. De supt cojoc scoase un pistol lung, turcesc. Auzii de două ori țacă-nirea oțelilor.

«Na! na! urlă deodată omul de lingă cai și-și îndreptă prin întuneric trupul uriaș. Nu trage, că-ți dăspic țeasta capului!...»

Eū încremenisem. Îmi jucau fulgere negre și verzuî pe dinnaintea ochilor. O clipită închisei ochii; moș Gheorghe întinse brațul.

«Lasă pistolul, moșule... auzii deodată un glas nou, muiat. Dumneata ești? Unde te duci?»

Un Român nalt, bine zidit, sta lingă noi, cu băltagul pe umărul drept, cu cușma dată pe față. Obrazu-î sta ascuns ca supt un vâl de întunerec.

«Tu ești, Petrache?» întrebă lin moș Gheorghe. Își vîri în chimir, supt cojoc, pistolul, apoi își innălță capul: «Măi Petrache, măi băete, ce vînt rău a dat peste tine? La asta ai ajuns tu, măi? Să eși la drumul mare, să tai pungile oamenilor, se le crăpi capetele?»

Vîntul care venea din largul cîmpiilor resfira pletele lungi ale necunoscutului. Caii suflau greū. Eū stăteam neclintit, nedumerit, înfiorat încă.

«Moș Gheorghe, zise încet omul, aștept pe *preceptu!*

— Pe *preceptu*? Dă ce ai tu cu el?

— Moș Gheorghe, rosti domol Românul, am eu cu dînsul o soco-teală... Moș-Gheorghe, am ajuns de nu mai știu pe ce lume-s... Iaca, s'apropie sîntele sărbători și la mine nu arde o luminare; și mi-î nevasta bolnavă, și mi-a murit băiețelul cel de trei ani în postul ista... Iaca, acū trei zile, a venit ș'a pus mîna pe văcuță, mi-a luat cojocul, niște lăicere, și eu nu eram acasă... Mă duc eu la el, îl întreb, — ce? zice, să te cari de aici, că am o pușcă, trece prin cincî ca tine... Iaca așa, eu am copii și nevastă, pîne nu s'a îndurat Dumnezeu să ne deie anul ista, ce-avem mi-a luat, și zice că și vieța mi-o ia... Ca pe un cîne, zice, am să te pușc! — Omul se opri o clipă. Parcă gemu. — Moș Gheorghe, Dumnezeu să mă erte, moș Gheorghe, da eu intru cu el în păcat!... S'a dus la Iași, și trebuie să se întoarcă. Il aștept. Acū am crezut că vine el. Da tot trebuie să vie. Și vrea să-l judec eu, că alt-cineva nu se găsește! — Iar se opri un răstimp. — Parcă numai pe mine m'a asuprit acū la vreme de iarnă?... Un sat de oameni nevoeși l-a rugat... El nu, că el are o pușcă, dă cincî focuri și ne onoară pe toți! Aista-i *preceptu*, moș Gheorghe... Feciorul lui Gavril Minzatu; tatu-său era de-ai noștri, om de omenie; iaca, fecioru-să umblă 'n strae nemțești și vrea să ne puște!»

O minie întunecoasă pătrunsese încet prin liniștea vorbelor dintăiu. Omul rostea o hotărîre nestrămutată. Parcă era pe patul morții și spunea tot ce avea de spus, odată, pentru veșnicie.

«Mă Petrache, grăi moș-Gheorghe. și vîntul îi fura vorbele; lasă-l, în plata Domnului, măi băiete! Se cheamă că el e omul stăpînirii. Îți rămîn copiii și nevasta pe drumuri la vreme de iarnă...»

Vorbele celui-lalt fluerară prin jalea vîntului:

«Moș-Gheorghe, mult amar am eu în mine. Dacă nu-ți cunoșteam glasul, poate tot dam cu baltagul; — așa am ajuns, de parcă-s dușman cu toată lumea! E-he! de cînd răbd eu! Îs plin de venin până-n gît!... De-acū în noaptea asta, pot să zic că toate aū să se sfîrșească...»

Pe mine parcă nici nu mă văzuse; iar eu nici nu știu dacă am suflat. Moș-Gheorghe Catargiu tăcu și rămase cu ochii înnainte ațintiți în întunerecul depărtării.

Străinul oftă adînc. Zise apoi blînd:

«Moș-Gheorghe, să iași sama la podețul de devale, din dreptul fin-tinei... Să lași caii la pas... Este o birnă putredă...»

Bătrînul de lingă mine scutură hățurile și caii porniră. La o zvir-litură de băț, bătrînul strînse frînele și întoarse capul:

«Măi băiete, sue'n sanie și haî cu noi...»

Din urmă nu răspuse nimeni. Se zăria prin viscol numai o umbră nelămurită, neclintită.

«Poate-a da Dumnezeu și n'a mai trece în noaptea asta, vorbi încet moș-Gheorghe, și-și îndemnă iar caii. Se chiamă că dintre-ai noștri s'a ridicat, și de zece ani așa, iaca așa se poartă... Ca pe vremea Grecilor... Bine, știm noi că-i lege... Ș'acela, Statu', cere, — da' trebuie să mai îngădui, că tare-î săracă și necăjită lumea în ziua de azi... — Iar se întoarse. — Măi Petrache, măi!... N'auzi?... Măi Petrache!»

În urmă, spre dealul singuratec, se tinguia vîntul învăluind cernearea zăpezei. Omul rămas în pustietate nu răspuse; noaptea-î învălui fantoma mută.

«Vai! lume amărită! șopti bătrînul. Cine știe ce-î în sufletul lui!...»

La podul din vale, din dreptul fîntîniî, moșneagul lăsă caii la pas; după aceia, pe drum drept, le dădu drumul în fugă iute prin bătaia vîntului.

Eû întrebaiû într'un tîrziû :

«De unde-î Românul ista ?

— Ia de ici, răspuse bătrînul, din satul din vale... Casa lui e la margine; s'ar vedea unde-î, dacă ar avea gazorniță. Așa, zicea că nevasta-î zace bolnavă, prin întunerec...»

Deodată mă simții cu sufletul trist, apăsător de o amară greutate. Cu cîteva clipe mă înnainte un om rostise cu greû cîteva cuvinte; a stat lingă mine, m'a atins; și acum a rămas în urmă, la marginea drumului, cu baltagul lui, așteptînd, pîndind. În vorba lui nu pătruseseră strigăte, auzisem vorbe blinde, era un om ca toți oamenii, cum în toate zilele întilneam; — și parcă abia acum înțelegeam că omul acesta așteaptă cu baltagul lui ca să verse sînge...

Nu puteam pricepe cum s'ar putea întîmpla așa-ceva. Nu puteam pricepe de ce tace moșneagul lingă mine, cu îndărătnicie. Neliniște tot mă grea mă cucerea, cu cit gîndul se întăria, nemilos, ș'un fior de căldură mi se sui pînă în creștetul capului, se coborî în ochi, supt pleoape. Amețit, mă întorsei spre moșneag :

«Moș-Gheorghe, ce facem?»

Bătrînul oftă adînc, așa cum oftase și Petrache. Nu-mi răspuse. Puse mîna pe biciu și caii, arși de iușcă, fugeau prin întuneric, prin singurătatea drumului. Departe încă, scînteiaû luminile hanului celui mare de la Șindilita. Voiam să mă întreb ceva pe bătrîn, dar simțeam bine că era hotărît să tacă. Mă răsucii și privii în urmă. Prin întunerec nimic nu se zărea; pe cîmpii goale tremuraû vîrtejuri de nea; vîntul, venind din depărtări și trecînd în necunoscut, fișia fără hodină.

MIHAIL SADOVEANU.

I L U Z I I

O stea lumina și-o coboară
Spre mulți. Și fie-care crede
Că numai el se înfioară
De raza splendidă ce vede.

Dar ea, când strălucește clară
Peste întinderile mării,
Ce multe valuri pot s'o ceară
In scînteierea sărutării...

O, nu 'ntreba! Ce-ți pasă oare
De-ai fost tu numai, cel iubit?
Credința ta înșelătoare
Te face-o clipă, fericit.

M. PALEOLOGU.

TU DORMI...

I. Părintelui meu.

O lacrimă prelinsă din geana-mă tremurată
Mă duce iar cu gîndul pribeag la tine, tată,
Și gîndul ce-mă șoptește cuvîntul morții 'n tremur
Îmi fulgeră sînța cu un amar cutremur.
Iar clopote cum sună pe vîi prelung, a jale,
Mă chiamă cătră casa singurătății tale.

... Cu bucurii puține și multe-amărăciuni,
Ai frămîntat țărîna rămasă din străbuni,
Cu cinste și dreptate; ș'apoî ai adormit —
Acolo în pămîntul pe care l'ai iubit.

II.

Și ce 'ntinsă viață desfășură vaea!
Un pîlc de cîmpie cu apă cu luncă...
Spre culmi, asfinșitul roșafa și-aruncă;
Departa un fluer își tremură jalea...

Se duc spre otacuri domoalele pluguri,
Iar sus colo 'n dimburî, în clocot, din vii,
Coboară zburdalnic un lanț de copii
In coșuri ducînd bielșugul de struguri.

E-un chiot, un cîntec, o viață pe căi...
Din lanuri vin sure șiraguri de care;
Cireada de vite o apă se pare,
Ce curge în spumă din dealuri în vîi.

... Aceiași vieață adîncă, senină,
Se 'ntinde în juru-ți acum ca'n trecut:
Pămîntul tău, tată, tresare 'n lumină, —
Tu dormi în mormîntu-ți tăcut!

Movileni.

ION DRĂGĂNESCU.

SONET

O, mater, Terra, mater.

Ți-am smuls și taia ta cea necuprinsă;
Întregul tău rotund e azi cărarea,
Pe care noi străbatem depărtarea
Îngustă-a ta, în zări înguste prinsă.

Azi știu că nu e făr' de țărături marea
Și știu că nu-i vre-o altă lume 'ncinsă
De alte ceruri largi. Tu ești învinsă
De-acești atomi născuți din zbuciumarea

Cătră viață a țărni și a apei...
Dar răzbunarea ta ce zdrobitoare-î!
Zmulgîndu-ți taia ne simțim puterea

Și ne vedem sfîrșitul cît de aproape-î:
Închiși pe veci în greul muritoarei
Țărini, perdut-am cerul, mîngîierea.

C. SP. HASNAȘ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din călătoria prin Bucovina și Moldova a p. Anton Wasniewski

(«ȘASE SAPTĂMÎNI ÎN RĂSĂRIT»; 1846)

(Sfirșit)

Dar să mergem la Dunăre!

Prin străzile înguste, prin bazarul unde se vînd tot felul de mărfuri, alerg cu fratele mieu drept la portul ce-l voiu vedea întia dată în viață. Ne-am oprit pe un podmol spațios ce s'a ridicat lingă Dunăre, și ochii nu s'au putut sătura de privesătea atitor obiecte nouă. La picioarele noastre măreșul fluviu rostogolia alene talazurile sale legănate. Pe lingă sute de șeici ce-î tăiau necurmat valurile în cruciș și curmeziș, el mai ținea cîteva zecimi de corăbii mari de comerț, care se hodinesc acolo parcă după o navigație zbuciumată.

Tot țărumul era acoperit de gloată multicoloră de oameni — mai cu samă Greci și Arnăuți — ce furnicaū tam-nesam în mijlocul zarvei haotice la încărcarea vaselor. Mai la vale de port, într'o depărtare însemnată de oraș, albă un așezămănt mare cu un turnuleț la mijloc. E carantina moldovenească, unde călătorii veniți din Turcia se opresc patru zile pentru siguranță. În țărumul opus turcesc se pierdea

ochiul în stepele nestrăbătute, acoperite cu trestii și sălcii. Aceste stepe se întind pînă la poalele Balcanului, care-și arăta în depărtare piscurile pietroase. Pe malul drept al Dunării locuiesc în mare parte Tătarii și Cazații Zaporojeni, fugiți într'acolo. Încîntați de priveliștea fermecătoare, ne-am scoborit pe țarm spre a vedea de aproape corăbiile ancorate.

Cel mai mult mi-a atras atenția, prin mărimea și eleganța sa, vaporul rusesc «Petru-cel-Mare», venit de la Odesa. Și astfel am petrecut ziua întreagă, vizitînd orașul, portul și bastimentele. Pe înserate sosi de la Constantinopol «Lloydul austriac». Iar a doua zi — 5 Septembrie — pe la asfințit stăteam pe bordul vaporului «Baronul Stürmer», după ce am plătit opt galbeni pentru cartea spre Țarigrad.

Eram deodată ca într'un oraș al țării străine mie cu totul. Cîteva sute de persoane de felurite națiuni și porturi furnicaū pe bordul corăbiei, grăind laolaltă italienește, romînește, neogrecește cu larma cea mai vie. Isonul bizar îl țineaū strigătele puternice ale marinarilor italieni ce benchetuaū veselī. Cîțva timp am rămas stingher; mai tirziū am zărit însă spre marea mea bucurie o față cunoscută și prietenoasă. Era negustorul din Cernăuți, numit Tabacar, care tocmai se ducea la Stambul cu negoțul. A mai fost la Stambul, îmi era deci cu atît mai drag, că era să mă călăuzească și pe mine. După o petrecere scurtă am mers la culcare, dar scurtă a fost și noaptea noastră. Nu mult după miezul nopții ne-a trezit o gălăgie ciudată. Cînd am suit bordul, zece corăbieri ridicaū tocmai ancora, cîntînd italienește: *Son marinaio*. Clopotul așezat pe bord sună a treia oară, mașina începu să gifiie, corabia se scutura și porni ca un monstru mare, lăsînd în urmă un nour de fum și unde spumegate.

După cîteva clipe dispăru în zare orașul și portul, învălit într'un zăbranic roșatec. Luceafărul puse pe fugă stelele ce mai sclipeaū ici și colo ca luminī de briliante prin văzduhuri nemărginite. Aerul era cald și lin, și o liniște deplină stăpînia firea. Numai roțile plioscăiaū în apă și cuvinte de comandă răsunaū prin tub innăbușite: «*Iocco alla sinistra! alla destra! aundiritto!*» Cîteva ceasuri mai apoi s'a ivit soarele și a innecat lumea toată într'o mare de lumină. În zare, la Apus, se mai vedeaū virfurile Balcanului, învălitate încă în picla ușoară a dimineței — dimineața cea mai frumoasă și cea mai plăcută a vieței mele tomnatice. Dus pe gînduri mă uitam la fluviul mîndru, care a văzut cu cincī sute de ani înnaintea erei noastre nenumăratele pilcuri ale lui Darius, pe urmă ale lui Filip, regele Macedonilor, iar cincī veacuri mai apoi legiunile lui Traian.

Odată cu răsăritul soarelui se revărsă din cabine pe bord o mulțime de drumeți voioși. Circula cafeaua neagră turcească; pufăiau pipele, răsună doinele.

Împrejurimile ce le treceam erau în cea mai mare parte monotone și posomorite. Malul din dreapta era acoperit cu trestii și răchiți. În depărtare luceau lacurile întinse și mocirlele mari, sălbatice, cu ostroave de mușchiu și dimburi de barba Sasului. Ici și colo se arăta pe ostroave cite un mesteacăn de baltă pitic ori o salcie ticăită. Malul stîng, ceva mai înalt, e mai cu viață. Pe ici pe colea erau împrăștiate pe țârm satele frumoase, împrejmuite cînd de păpușoiaie, cînd de pajiști. Pe la nouă, sosirăm la Tulcea. Sosirea o vestirăm cu o detunătură de tun. Vaporul intră într'un sîn spațios, ocolit într'un semicerc mare de malul pietros, pe care e așezată pitorește Tulcea. Am poposit acolo un ceas, în care plutiau hojma spre noi șalupe pline de Turci, de Greci și de Albaneji, negustori ce voiau să meargă la Stambul pentru marfă.

Plecarăm. În josul Tulcei Dunărea se împarte în trei brațe. Am ales cel de mijloc, strîmt ce e dreptul, dar mai comod pentru navigație. Mai jos de Sulina cade în Marea Neagră. Ochiul nostru se perdea în spațiul fără hotare al mlaștinelor, trestiilor și stuhurilor — cuibul lăcustelor ce zburau și acuma într'una dintr'un țârm la altul. Comezurilor acestora le dădeau foc iarna, cînd erau uscate, ca așa să stărpească lăcustele. Puteai vedea atunci alergînd pe ghiată pisicile sălbatice, lupii, vulpile și alte dihănii.

«Iată-o, marea!» — strigă fără veste Tabacar.

Așa-î. Ne apropiam de gura Dunării mărețe, care, după ce a străbătut aproape o jumătate de mie de mile, piere aicea în noianul mării. Priveliștea aceasta avea în sine ceva foarte solemn și vorbitor, căci ne înfățișa viu icoana vieții omenești, ale cărei clipe fugare se pierd în abisul fără fund al veșniciei.

I. M. ZATLOKIEWICZ.

PRIETENII

---

*Plutind neștiutor pe valul mării,
Copil nebun cu sufletul curat...
Cu gîndul măi senin cu steaua zărir,
Plapînd și pur — așa te-am fost lăsat...
Măntore acum din țara 'nstrăinării
Și te găsesc alit de 'nstrăinat!*

Ce sorți bătură nava ta plapînda,
 Ce vînturi grele pînzele ți-ai rupt?
 Și ea, plutind pe marea spumegînda,
 Luptam știind că trebuie să lupt...
 Ci tu visleai c'o mîna tremurînda
 Și nu știai ce unde's dedesupt...

O, dac'ai ști ce stînci ucigătoare
 Gemînd, a fost să trec în calea mea...
 Să sfarm, visînd c'o mîna zdrobitoare
 Spumosul val ce crud s'apropia...
 Cînd slab și 'nvins de-o clipă trecătoare
 Un fulger viu putere-mi trimetea!

Cînd patimi mari urcau să mă înfrunte,
 Cînd doruri ne'nțelese m'atrăgeau...
 Cu pieptul meu, duram spre țarmuri punte,
 Dorințele 'n adînc se prăbușeau —
 Iar eu pășeam spre stîncile cărunte
 Și'n urma mea, furtunile vuiă!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Așa răzbeam — și iată-mă puternic,
 Din luptele cu viața 'nvingător...
 Ca toți ceilalți am fost și eu nemernic,
 Ca toți mișei, gata de omor...
 Cînd fără Dumnezeu, cînd iar cucernic,
 De-apururi sus, în mîna c'un topor!

Știam să lupt; știam că viața 'ntreagă,
 Că tot ce e, furtună-î și noroc...
 Și mă'ntrebam: — De humă ce mă leagă
 Pîn'mă fărîm cu huma la un loc? —
 — Puterea-'mî răspundeam, — puterea'ncheaga
 În sînu-î tot și-î cel mai bun mijloc! —

Si-așa, stăpin pe sufletul din mine,
 Ușor puteam pe ceilalți stăpini...
 Mînteam ades și nu-mi era rușine,
 Cînd lumea mă 'nvățase a minți!
 Voiam să'nvăț — de nu la ea, la cine?
 Dar lumea-î mă scîrboasă de cum știu...

Ți-*î* silă cum de 'ntunec rostul vieții —
 Mi-a fost și mie, pîn'am pribegit...
 Mi-a fost atunci în zorii dimineții,
 Cînd amîndoi priveam spre răsărit...
 Și 'ndrăgostiți, prin arbori, cîntăreții
 Cîntaî un imn de slavă, nesfîrșit!

E mult de-atunci și toate se schimbă...
 Frumosi zori ai zilei s'au pierdut,
 Și număr jalea vîntului de seară
 Cu tristul zvon al luptei din trecut —
 Și număr golul larg ce mă 'npresoară,
 Atîta văd, din cîte-am fost văzut!...

Și-acum, întors din trista pribegie,
 Stăpîn pe-averi, puternic și ne 'nvins —
 Cu pieptul gol de-ori-ce simțire vie,
 Cu sufletul de patimă necuprins,
 La tine vii, să-ți cer prietenie,
 Să-ți cer un dar, eă, vrednicul de plîns!

Vorbește dar și sufletu-mi deșartă,
 Prietin drag și-atîta de străin...
 Cînd nu-*î* un ocean să ne despartă,
 Cînd ochiul meu privește mări senin,
 Tu mă 'ngrozești cu inima ta moartă
 Și zbuciumul ascunsului tău chin!

*

— Eă n'am nimic, să-ți spun de viața toată,
 Că ce-am visat, de mult se duse'n zbor...
 Fugind mereu de necioplita gloată
 Trăiam visînd un vis încîntător!
 Eram copil. — Ci lumea n'o să poată
 Păstra pe veci un suflet visător!

Ce pot să-ți spun... Lăsat în voia sorții,
 Lipsit de-un braț puternic și 'nțelept,
 Mă zbuciumam cu gîndurile morții
 Și 'năbușeam dorințele din piept,
 Cînd iată c'o lumină 'n roșul torții
 Mi-arată-un drum pe care să mă 'ndrept.

Iubirea! — cu visările 'nstelate,
 Cu veșnicul ei farmec dureros, —
 Iubirea — cel mai sfânt dintre păcate...
 A fost un vis și prea de tot frumos
 Și visurile's toate 'ntravripate —
 Zbură și ea, lăsându-mă pe jos...

Tu-mă știi acum porceștea vieții mele --
 Luptînd puțin, puțin-am cîștigat...
 Dar am iubit, așa cum numa'n stele
 Amorul peste toate-i împărat!
 Ci -- ne'nfrînînd simțirile rebele,
 În loc să lupt în viață — am visat!

Pierzînd ce-avui mai scump în astă lume,
 Pe cer vedeam un singur negru nor —
 Și stam pierdut în haos, fără nume,
 Departe de-un amic rălăcitor —
 Dar iată că din valurile 'n spume
 Răsari — din lupte grele 'nvingător!

Tu n'ai visat, tu te-ai zbatut cu rădă, —
 Tu n'ai iubit, stingînd simțirea'n scrum —
 Vîslînd mereu, aveai drept țintă-malul,
 Prin stînci călări să poți afla un drum
 Tu ți-ai ajuns în fine idealul...
 Prieten drag, cît ești de plîns acum!

Eă n'am luptat cu valuri inamice,
 Și n'am trecut în zbucium mări și țări...
 Iar de-am visat, mă simt acum ferice,
 Și ducă-am plîns în triste aiurări,
 Eă am un piept și-o inimă aice,
 Și'n inimă comoară de visări...

Rămîi, rămîi prietino, cu mine...
 Și 'ncață iar iubirea s'o 'nțelegi;
 Nu stăpînînd vei face 'n lume bine,
 Puterea nu'mblînzește nici pe regi, —
 — Ci tu-mi descoperi zările senine:
 Iubirea-i doar enigma vieții 'ntregi!

N O T E

Trăsura urcă greu la deal. Șoseaua zgrunțuroasă, plină de gropi, făcea să trosnească arcurile vechi, isbindu-ne când într'o parte când într'alta. Caii se opintesc, întind gîturile și loviturile biciului curg grele peste pielea roasă a bietelor gloabe.

— Nu mai bate caii așa, Avrum, strigăm noi jidanului de pe capră.

— Dacă nu trag, răspundea el necăjit.

E o dimineată posomorită. Neguri cenușii plutesc deasupra cîmpului. Vintul rece și umezeala ne fac să tremurăm în mântălile noastre. Lanuri de porumb se întind nesfirșite cît ține zarea. Peste puțin ridicăm dealul cel mare din preajma orașului care a rămas în urmă cu căsuțele lui tupilate și sărăcăcioase. Ne lăsăm tot la vale prin marginea huceagurilor din Văculești. În drum nu întîlnirăm țipenie de om. Melancolia acestei zile ne-a cuprins sufletele; amîndoî prietenii stăm tăcuți, parcă ne-am gîndi la același lucru. Cu cît innaintăm drumul devine mai greu. Trecem în fugă pe lingă cantoanele sărace, iar pe sus nouri deși zdrențuroși, se duc grăbiți. Cînd să eșim din Văculești, o ploae rece, deasă, începe să cadă de sus. Jidanul grăbește caii, pe cînd picăturile de apă răsună innădușit pe burduful trăsurei.

— Zorește, strigă prietenul meu, jidanului, și să te oprești la cantonul numărul patru.

În căsuță e frig, miros greu și o sărăcie de nu știi ce să crezi de oamenii aceștia.

— Da poftiți, stați jos, ingină femeea.

Ne rezemăm de ușă. Prietenul meu scoate o condică, se uită în lăuntru, pe urmă întrebă:

— Unde-î Gheorghe?

— Pe linie, domnule inginer.

— Iacă, v'am adus leafa...

Vorbele acestea fac pe femeie să caște ochii mari.

Mă uit la dînsa și mă cuprinde mila. O față slabă, gălbicioasă, un păr rar, roșietic. Ochiî sclipesc ca două lumini întunecate. E cu picioarele goale și pe dînsa poartă niște trențe. În tindă, aruncate în neregulă, cite-va oale. Un purcelaș, mic și slab ca o miță, mușluște în colț.

— Știu că ai fost bolnavă, Catincă, spune inginerul, acuma ești bine?

— Mai bine, domnișorule, răspunde dînsa.

Prietenul meu scoate din buzunar un pumn de franci și începe a număra. Femeea se uită lung de parc'ar voi să-î mănince.

— Cinci franci v'am dat rîndul trecut...

— Așa-î, domnule inginer.

După ce isprăvește de numărat, femeea ia banii și dă să-î sărute mîna. Plecăm. Ploaea s'a mai potolit. Nourii tot aleargă grăbiți.

Ici-colo un petec de cer albastru ne umple inimile de speranță.

Pămîntul negru inghite cu nesaț picăturile apei. Pe miriști și pe frunzele popușoilor plutesc boabe mari de apă. Zărim în curînd și pădurea dela Adîncata; revărsată pe o coastă, e îmbrăcată în vâlul alb al negurilor cari se ridică.

Pe la prînz ajungem în Adîncata. Satul e așezat într'o vale, înconjurat de păduri de mesteacăn; e mare, frumos, cu căsuțe albe... acum în lumina soarelui, după ploaie, păreții aceștia parcă rîd de bucurie.

Cît ținem șoseaua, e bine; dar cum intrăm într'o hudiță, roțile s'afundă în mocirlă pînă la osie. Scăpăm cu greu de acolo și ne oprim în fața unei porți înalte, cu doi brazi în față... Cum pășim pragul, un dulău ne și ia în primire, arătîndu-și colții albi.

— Acasă-î părintele?

— Acasă, răspunde un argat.

— Da, poștiți înlătru, zice cucoana preoteasa, ivindu-se în ușă. Pînă să ne scoatem mîntălile, iacă și Sfinția sa.

— He, he, he, bine-ați venit sănătoși.

— Bine te-am găsit sănătos, părinte!

Părintele, într'un cojocel scurt, cu ciobote 'n picioare, cu o căciulă de oaie în cap de parcă nici n'ar fi un slujitor al altarului, se uită la noi bucuros.

— Nicî nu mă așteptam să veniți, zice el.

Intrăm în odaia curată, cu covoare de casă. Cucoana preoteasa, o femeie 'naltă, slabă, stă puțin pe urmă, cheamă pe părintele în săliță și-î șoptește ceva. În urmă ne luăm de vorbă de una, de alta; părintele ne spune cu cît greu a scos din sat pe un jidan care se pri-pășise aici și storcea lumea; cum a înființat banca populară și cum și-a rînduit o vie și un rîmnic la gospodărie.

După ce mai cinstirăm cîteva păhărele de rachiu, iacă și cucoana preoteasa, poftindu-ne la masă... Pe cînd mîncăm, părintele spune mulțime de întîmplări, care de care mai cu haz.

— Părinte, mai lasă oamenii în pace să mănince, zice cucoana...

Părintele ride 'n barbă, se uită la noi, duce lingura la gură și nu se lasă.

— Ei, dar pe cînd eram în poliție!

— Cum, părinte, ai fost și în poliție ?
 — Vezi bine c'am fost !...
 — Și cum asta ? întrebăm noi mirați.
 — Apoi cum, spune el... Eú după ce am făcut patru clase de seminar am intrat în oaste... Apoi când m'am liberat, m'aú numit subcomisar la Tulcea. Am stat eú în poliție și dac'am văzut că nu-i bine, am intrat din nou în Seminar.

— Și-ai putut intra ?
 — Vezi bine, dac'am căpătat dispensă regală... Acolo la Tulcea era să fac cunoștință cu hoțul cel mare Licinsche.

— Părinte, și era să te cunoști cu Licinsche ?
 — E heí, de citeori... dar numai într'o seară era s'o pătesc. Atunci mă pusesem la pîndă, pe o noapte întunecoasă să-ți dai cu degetele în ochi. Vă spun drept că mare noroc am avut de nu m'a împușcat hoțul ; de atunci nici nu m'am mai pus la pîndă.

Nu isprăvi bine părintele vorba, când auzirăm pe cineva în sală scuturîndu-și ciobotele. Ușa se deschise și un om roș, cu mustățile mari, cu o înfățișare de bețiv, intră înlăuntru, aplecîndu-se către cei de față.

— Ai venit să mergem ? întrebă inginerul.

— Da, domnule BCU Cluj / Central University Library Cluj Inger.

Maí cinstirăm cite un păhărel de vin, apoi după ce un argat puse caii la trăsura popei, pornirăm.

Un soare cald usca acum drumul. Șiroaiele se scurgeau prin șanțuri. Innaintea noastră se întindeau lanuri de grîu care dădeau în copt. Peste puțin intrarăm într'o pădure de mesteacăn.

Copacii păreau văruiți pină la trunchiuri, iar frunzele verzi, fragede, pline de boabe de apă, supt razele soarelui aveau scîlipiri de diamante. Păsările cîntau bucuroase și pădurea se înveselia. Curînd scoborîrăm la vale, cotirăm pe un drum umblat, ne ridicarăm iar la deal, pe cînd Burdujenii, cu gara lui roșietică și mare, se deschidea tot mai mult vederii. — Cînd ajunserăm sus, o priveliște și mai măreață se deschise innaintea ochilor. Prin valea aceea mîndră și largă, apele Siretului se desfăceau albastre în preajma cetății lui Ștefan, care acum, cu turnurile ei înalte, strălucia în bătea soarelui.

Pe virful dealului în drumul ce făceam, nu se vedeau decit mobile de piatră așezate cu multă rînduială. — Aici erau carierele. — Păreau niște micí redute, pe cîmpul acela verde. Alături, la cîțiva pași, pămîntul era de curînd săpat și în dosul mobilelor, țeraní cari lucrau grăbiți : Unii luaú pietrișul cu roaba, alții il aruncaú într'o pînză de sîrmă, alții il strîngeau grămezi. Erau și bătrîni și tineri.

Îmbrăcați prost, cu picioarele goale, cu fețele îndurerate de suferință. La vederea inginerului, ei se opriră din lucru, scoaseră căciulile din cap, uitându-se cu frică la omul datoriei.

Picherul scoase o ruletă, o desfăcu și s'apropie de inginer, foarte insuflețit :

— Pe care s'o măsurăm, domnule inginer ?

— Iacă, pe asta, zice el, arătînd o movilă.

Cei doi luară fișia de cite un capăt, s'apropiară de movilă, o măsurară. Țăranii se uitară tăcuți, lucrînd înnainte. Apoi cînd inginerul se depărtă, șoapte încete porniră de la unul la altul.

Cei doi, după ce mai merseră citva, se opriră în fața unei gropi. În mocirlă, cu picioarele goale în apă pînă la genunchi, lucra o altă ceată. Loviaū acolo în întunec, cu cazmalele în pietriș, dărîmînd malul.

Picherul s'apropie, începu să dea din miini, arăta groapa, făcînd șocoteli... Cel-lalt asculta tăcut și numai din cînd în cînd dădea din cap sau spunea cite-o vorbă. — Oamenii din lăuntru, lăsară cazmalele, își ridicară capetele ; dar în clipa aceea se auzi glasul furios al picherului :

— Ce nu lucrați, leneșilor ?

Un murmur pătruse printre rînduri ; își luară cazmalele, începînd să lovească. În același timp se văzu venînd spre inginer o ceată de țărani... Aproape, se opriră cu capetele descoperite, neîndrăznînd să zică ceva.

— Ce vreți voi ? întrebă inginerul.

— Sărutăm miinile, măria voastră, apoi să ne ertați îndrăzneala, că dă, da tare-î mult cite-o movilă de om.

— Cum, e mult cite-o movilă ?

— Da, cucoane ; să le facem mai scurte.

— Nu vă potriveți, strigă picherul. Sînt niște leneși, parcă nu-î cunosc eū ?

Țăranii se uitară lung în ochii picherului. Pe dată din groapă începură să se ridice alte cete de lucrători, apropiindu-se unul cite unul. Cițiva le eșiră înnainte, le șoptiră ceva, apoi de odată cei din ceată începură a vorbi mai tare ; din gălăgia celor de față, s'auzi din nou o voce :

— Să ne faceți dreptate, cucoane ! Gîndiți-vă că venim de cine știe unde, că muncim prin ploaie ca vai de noi, pentru prestație, doar nu sîntem dobitoace.

— Și ce să vă fac eū ?

— Să ne faceți movilele mai scurte.

Picherul, la auzul vorbelor, sări din locul lui parcă ar fi fost gata să-i lovească.

— Tu să nu te-amesteci, strigă inginerul.

Apoi întorcându-se spre cantonieri, îi chemă la el și le porunci s'aducă două prăjini. S'apropie de o movilă, începu s'o măsoare: tăie marginile movilei și-o mai măsură iar, însemnând lungimea, pe prăjină. Oamenii se îngrămădiră, privind.

Pe urmă măsurară în înălțime și iar însemnară.

— Iacă atita are să vă fie movila, de azi înainte; vă mulțumiți?

— Să trăiți, domnule inginer, să vă dea Dumnezeu sănătate, — strigară toți bucuroși și se depărtară.

După ce lucrurile se liniștiră, inginerul s'apropie de picher.

— De ce te'nfuriași așa? Iaca, cu blindețe faci mai bine cu ei. N'ai văzut cum i-am luat eu? Le-am scăzut în lungime și le-am pus în înălțime.

Picherul începu să ridă mulțumit.

Intr'un tirziu plecarăm tot pe aceleași drumuri. Era în amurg. De pretutindenă neguri cenușii se lăsaă pe văi, pe dealuri, îmbrăcau pădurile.

Nu știu de ce tăceam, de ce aveam o greutate pe suflet...

Cind aproape de Adincata, inginerul, care tăcuse și el tot timpul, s'apropie de mine șoptindu-mi.

— Ai văzut cit sufăr bieții țărani?

Mă uita în ochii lui mirat... El îmi înțelese gândurile și cu oarecare tristețe în glas, îmi spuse:

— Ce să le fac? Și mie mi-e milă: dar dacă așa-i legea!... Apoi, ca vorbindu-și singur: »Știu eu ce se lucrează aici. Dar cui să spu? Dacă picherul e feciorul directorului de prefectură!...»

In curînd intrarăm în sat.

NECULAÎ DUNĂREANU.

JEAN DIN BRUSTURENI

III.

*Cu flori împodobita e grădina
Ce 'mprejmuește casa boerească,
Sortita astăzi ca să conăcească
Un om ce pareă i-a adus lumina...
Pe fiecare creangă, albul flutur
Calindă 'n noua lui împărăție, —
Și vîntul cînd ușor și cald adie,
Copacii încăreai de flori se scutur.*

Pe jos acuma e pestriț covorul,
 Din iarba verde și din alba floare;
 Grădina toată e în sârbaloare
 Și 'n ciripiri măestre cîntă corul.
 O armonie sfîntă e în toate,
 În farmecul neîntrecut al firii,
 Izvorul vieții pline, al iubirii,
 Iscoditor de-atîta bunătate.

Clotilda și «Laroche» înaintea,
 Zimbînd mereu, în vesela grădină,
 Cu flori și cu cîntări de pasări plină,
 Și fericiți ca'n alte lumi visează...
 Ce minunat e cîte-odată visul!...
 Atuncia lași de-o parte tot paharul
 Din care beț necontenit amarul;
 Iar porțile-ți deschide Paradisul.

«Laroche» îngînd vorbe 'n franțuzește,
 Dar nu le țîn pe toate bine 'n mînte,
 Și mă iertați că sîntele cuvinte
 Încerc să le traduc în romînește.
 Cam îndărătnică mi-î cutezanța,
 Că-î prea greoaie limba romîneasă;
 Dar tata n'a putut ca să mă crească
 Supt ochii unui profesor din Franța.

Pacat! De ciuda'mî tremură penița,
 Și tremur eă cînd scrii aceste rînduri,
 Și plin de 'ndurerare cad pe gînduri,
 Că-s mai pre jos de cît madam «Chirița».
 Dar ce să fac? Acuma voi începe
 (Și mă cuprind, mă zgudue fiorii
 Că mă vor ride strașnic celitorii!).
 Ca să traduc cum m'oi putea pricepe.

Spunea «Laroche»: «Clotilda mea iubita,
 «Tu poți să-mi faci viața mea întreagă
 «Să-mi fie scumpă și nespūs de dragă
 «Și mai p̄esus de toate fericita.

«In glasul tău e-o blîndă armonie,
 «Ce curge 'n sufletu-mă în valuri line,
 «Cînd blîndă stai alături de mine, —
 «Si asta-î cea mă mare bucurie!

«Vezi, primăvara-și înflorește macii,
 «Iar codrul se încheie de verdeață,
 «Si roua cade'n mîndra dimineața
 «Si roade multe nosc acum copacii...
 «Mi-î inima cuprinsă de tristeță,
 «Că țara mea e prea în depărtare;
 «Dar lîngă tine simt o 'nviore, —
 «Un gînd frumos de caldă tinereță.

«Mă tare mult ca dragostea de țară,
 «Ca dragostea de neam, — iubirea este,
 «Iubirea fermecată ca'n poveste,
 «Ce n'are nici răgaz și nici hotară.
 «Apropie-te dar cu drag de mine;
 «Pe noi să-și scuture omătul merii,
 «Să ne cunune 'n toiul primăverii,
 «Ca să ne umple sufletul de bine».

«Laroche» ar fi vroit ucum să 'nceapă
 Să spue multe în avîntu-î mare,
 Pornit din sufletu-î cu 'mbelșugare; —
 Dar nu avea un om ca să-l priceapă.
 Clotilda nu 'nvățase franțuzește;
 Iar ochii ei, în strălucire vie,
 Priveau cu o nespūsă bucurie
 Cum omul tîndr și frumos, vorbește.

Ci dragostei nu-î trebuesc cuvinte;
 Dar totuși ar fi vrut să înțeleagă
 Iubirea cea care se încheagă, —
 Deci l-a lăsat să spue înaintea.
 E greū grozav aproape 'ntodeauna
 Cînd nu pricepi pe cea ce vorbește;
 Dar parcă sufletu-î se 'nveselește
 Cînd înțelegi din zece vorbe, — una.

S'aũ mai primblat încolo și încoace,
 Aũ stat și jos la umbra răcoroasă,
 («Laroche» mai îndrăzneț, iar ea sfoasă),
 Pe cînd răzduhul se 'ncălzea în pace...
 Așa e 'ntotdeauna: cald, Aprilul!...
 Dar cînd sosi spre timp de sară 'n zare
 Un zîmbet auriu pornit din soare, —
 S'aũ desparțit căci i-a «găsit»... copilul.

Cu vremea care curge 'n fund de noapte,
 Se tot strecoară liniștea sfințită,
 În care-adoarme lumea obosită;
 Iar vînt ușor își spune basmu 'n șoapte.
 Clotilda, singurică în odae,
 Gîndește-se acum asupra vieții,
 Și-î pare că s'apropie păreții,
 Și parc'o mustra Sfîntul Nicolae.

Duios își amintește despre toate, —
 Senina vreme din copilărie,
 Cu rîs, cu jocuri și cu bucurie,
 În cea mai fericită bunățate.
 Atunci era a preotului fa'ă,
 Cu haine noi de-apururea gălita,
 În vorbe și'n răspunsuri iscusită,
 Isteața, resela și alintată.

Își amintește vremea trecătoare,
 Cînd un boer bogat veni s'o iee,
 S-o facă fericită lui femeie,
 Cum sînt puține azi supt caldul soare.
 Și plînge mult cînd ea își amintește
 De soțul ei ce l-a 'nghițit mormîntul,
 Să 'ngrașe termi ce scormonesc pămîntul, —
 De omul care astăzi putrezește.

Dar iute peste toate-î trece, gîndul,
 Căci toate cele ce aũ fost odată
 Perdute sînt în vremea 'ntunecată, —
 Și timpul de azi îi vine rîndul...

.....
 În camera vecină-î profesorul,

Venit din țara cea îndepărtată, —
 Și nu pricepe cum așa de-odată
 I s'au născut și dragostea și dorul.

In vorba lui «Laroche» e numai miere,
 Și-i tremură, când povestește, glasul,
 Ușor și cu măsură-și face pasul,
 Și 'n ochii lui e numai mîngiere.
 Clotilda cade 'n supărare-adîncă
 Și parcă inima i se usucă:
 Ca vorba lui nu poate s'o traducă, —
 Și-i pare rău că s'a născut Romîncă...

ALEXANDRU GH. DOINARU.

DIÎ DRAGOSTE

Intr'o zi de toamnă tîrzie, cu soare luminos pe cîmpuri aurii, cu floricele răsărite sfoase la adăposturi, cu iarbă fragedă prin locuri nebrumate, plecase Olga Crainic la București, să învețe carte la școala cea mai mare.
 «Că, vezi D-ta, dacă nu e zestre, barim să-și facă și fata un căpătîiu pe lumea asta»...

Așa spunea mama ei vecinilor, cînd eșiau Duminica în poartă și se apucau la tăinit.

Biata cocoana Profira, de o săptămînă tot pregătea lucrșoarele fetei. Să ia aia și ailantă, ba să ia și o glastră, că știe dumneaei, că-i place, s'o aibă acolo la fereastră. Cînd s'o uita la ea, să-și aducă aminte de rîndul de flori de pe pălimarul casei și de mirosul lor bogat, cînd vîntul de seară leagănă frunzele.

Au strins din toate cîteva și s'au trezit cu geamantanele doldora, iar la cufăr s'au căznit mult, pînă să aducă coperișul la loc. Și, cu multă vreme înainte, cufărul lustruit așteaptă ceasul plecării, iar geamantanele poartă comoara de nimicuri scumpe ale unei fete care se duce departe.

Cocoana Profira era deprinsă cu drumurile Olguții. De șapte ani de zile, la fiecare început de vară, domnișoara Crainic se ducea la Pitești să dea examen la liceu. Sta aci cam preț de trei săptămîni și venea iar acasă, la Cîmpulung, lîngă mămica ei, care o primea plîngînd de bucurie și o săruta pe amîndoi obrajii, ca după cine știe ce lungă despărțire.

Acum era un drum departe într'un oraș necunoscut și, dacă n'ar fi avut cocoana Profira un frate al dumneaei pe strada Izvor, aci, cum treci cheiul Dimboviței, cu greu s'ar fi înduplecat să-și arunce fata în noianul acela de lume amestecată.

Numai după ce i-a răspuns fratele său, că nepoata Olguța va avea loc în pensionatul «Sfinta Elena», unde o să fie pază bună și îngrijire părintească, că o așteaptă în gară, dacă i-o telegrafia ora sosirii, cocoana Profira a ramas împăcată și într'o dimineață și-a petrecut fata la gară, i-a mai spus odată ce și cum să se poarte, i-a fluturat din batistă, și a rămas așa, uitindu-se în urma trenului, pînă s'a pierdut dunga de fum alburiu printre frunzele înroșite ale prunilor.

La întors, drumul i s'a părut mai lung. Ostenise și o ținea așa un nod în capul pieptului. Cîinele i-a eșit dind din coadă innainte și parcă vrea s'o întrebe, de ce vine singură. Era pustie-casa și «dumnealui» privea mai trist din ramul poleit, așezat lîngă oglindă.

Nicu Crainic fusese un om și jumătate în vremea lui. Cît a fost judecător de ocol, îl știa o lume și nu se putea apropria buclucașul cu mițuială de casa lui. El cunoștea numai buna dreptate, s'o împărțească, cum l-o tăia capul și cum i-o fi luminat Dumnezeu mintea. Incolo? Ce-o fi să fie!

— Am un singur copil; fată mi-a dat Tatăl ceresc, să-mi trăiască! O s'o dau la minte să-și cîștige și ea o piine.

Făcea el planuri fel și chip, dar de la o cercetare la țară pentru distrugere de hotar, s'a ales cu o răceală zdravănă, care l-a doborît, om în putere, cum era el.

I-a rămas cocoana Profira văduvă și copilița printr'a doua de gimnaziu, internă la pension la madam Popescu în Pitești. De-atunci cocoana Profira a oprit fata acasă, să-î ție de urit; o trimetea doar în fiecare an la examen.

Sclipuia, din ce da Dumnezeu, făcea cum putea și ținea casa din pensioara de 102,17 lei. Plătea taxele de examen și cumpăra fetei de rochie să fie și gătită pe cît era de frumoasă.

Noroc că la București s'a găsit pensionatul acela Sfinta Elena și așa nu trebuia cheltuială mare. Domnișoara Olga Crainic, studentă în anul I: la facultatea de litere, da lecții de romînă la cursul liber și-și vedea de învățatură la Universitate.

Cînd s'a dat jos pe peronul gării din orașul acel mare, dintru'nțiu i-a fost frică. Dacă s'ar fi rătăcit telegrama și n'ar veni nenea Iorgu la gară? Ce s'ar face ea singură în atîta lume?

— Bine-ai venit Olguțo!

Și două brațe o coprind de mijloc.

Lumina din globuri prinse pe stîlpi înalți colora trăsurilor, care se strecurau lin, lăsînd să cadă în tact tropăitul copitelor late. La întîlniri de străzi răsunau clopotele tramvaielor; cite un automobil își făcea loc iute, sforăind prin mulțime și afumînd zidurile, și Olga Crainic intra într'un oraș nou, cu viață zbuciumată și cu odihnă din economie.

La pension a fost foarte veselă directoarea, cînd a văzut-o. O fată potrivit de înaltă, cu părul mătăsos, cu fața albă ca Madonele din tablouri, cu ochii negri, sprîncene stufoase și cu un fel de dulceață copilărească în glas, de-ți venea să stai zile de-a-rîndul la vorbă cu ea.

În dimineața aceia de prima întâlnire, cum sta ea acolo cu unchi-său în cancelarie și povestea «că și-a lăsat mămica singură și atit-i e piună la Crăciun, să se ducă acasă...», directoara a ascultat ce-a ascultat, apoi a început să-i luciască ochii în lacrimi.

— Draga mami! Lasă că și la noi o să fie bine! Să faci pe zi două ore de clasă, să umbli la Universitate, seara să vii sus la noi să măi stăm de vorbă, ne măi cintă o fată ceva. Mă-e foarte dragă, domnule Iorgu, uite cum seamănă cu Lenuța mea, nu-i fie de potrivă!

Aci doamna directoare se grăbește să-și scoată batista, zvîntă două lacrimi de dorul celei moarte de curînd și se urcă la dormitoare, să arate fetei, care-i căzuse deodată la inimă, odaia ei pentru vreme de învățatură.

II.

Draga mea mamică,

O săptămînă de cînd am sosit în acest oraș mare, fermecător de frumos. Acum vreaū să-ți scriū măi mult, așa cum îți place matala, pe o scrisoare de patra pagini.

Măi întii gara nu măi este ca la noi. Aici e acoperită și trenul la intrare merge ca într'o casă. Pe urmă să vezi lume peste lume. Hamali bătrîni cu șepci brodate, cocoane cu pachete grele în miini, cățeluși de lux purtați de sforcicele, ofiteri... și multă zornăială pe peronul, care are loc anume pentru eșire, să nu se incurce mulți vizitatori.

Pină să ajungem la unchiu, am trecut în trăsură pe Calea Victoriei, cea măi frumoasă stradă. Închipește-ți, dragă mămico, bulevardul nostru dar fără pomii, cu case mari de o parte și de alta, cu prăvălii scumpe, de la geamurile cărora lucesc mîndru mărfuri puse spre ispitire, cu lumină dulce de gaz prin felinarele dese, cu tropăit de cai pe pavaj de asfalt și cu o lume elegantă și fudulă, care se plimbă în sus și în jos, uitîndu-se în oglinzile mari și potrivindu-și blănurile luxoase peste umeri.

Școala mea de-acuma, Universitatea, e o clădire mare pe bulevardul cu tramvai electric. Dacă vii aci seara, așa cam pe la toacă, n'ai loc să te cîrmești de atita îmbulzeală. Fete gătite elegant — studente vechi — să le vezi cum rid cu băieții și cum petrec de frumos vorbind între ei. Din coridoarele de la intrare dai în sălile de curs, unde vorbesc profesorii.

Zău așa, mămico, mă gîndesc eū ce bine ar fi să vii odată la mine și să mergem amîndouă în sală. Am s'a pe scaune în fața băncilor și eū așa fi mîndră să staū alături de matala, care măi ai fi cel măi puternic sprijin. Am văzut și eū alte fete cari vin la cursuri cu mamele lor.

De atita mulțime de tineret, încăperea se încălzește curînd și fetele încep să-și facă vînt cu caete, cu batiste, saū cu vre-o revistă cu foile abia tăiate.

Pină la intrarea profesorului măi vorbesc așa între ele și se uită fix spre ușa, cînd e să apară cineva: o figură cunoscută la salutul căreia

trebuie să răspundă surzînd odată cu uşoara înclinare a capului, sau vre-un tip nou, despre care îşi dau coate, întrebîndu-se cine să fie.

Iar noi, cele de curînd venite, ne retragem pe băncile mai din fund şi învăţăm d'acolo, cum se cîştigă înţelepciune şi curaj de a înfrunta privirile mulţimii, ca să nu mai plecî intrare şi să te aşezi chiar pe scaunele din faţă.

Seara de multe ori vii cu alte fete cam după şapte acasă. Totdeauna directoarea îngrijeşte să ni se oprească mîncare şi are pentru mine o nespus de prietenească privire. Sus, la etaj, în soba mea mai pun două, trei lemne, închiz uscioara, întrerup cititul ca să mai potolesc duduirea flăcărilor, mă culc uşoară, fericită, şi adorm gîndindu-mă la matală, dragă mamico, şi la viaţa împăcată din oraşelul nostru.

Adă, Doamne, mai repede vacanţa!

Te sărută de mîi de ori

OLGUŢA

III.

Azi se obişnuia cu un lucru din noua viaţă, mîine cu altul; fugea vremea şi repede de tot treceau ceasurile de lectură în sălile de bibliotecă.

Zilele de lucru cu ocupaţie pentru fiecare vreme făceau loc pe nesimţite Duminicilor de uşurare, cînd putea domnişoara Crainic să întirzie peste ora şapte în căldura patului, să se gătească mai cu grije şi să nu mai intre în inimă viforul lecţiilor de făcut şi al cursurilor de preparat.

Atunci se ducea la biserică, cum îşi făcuse obiceiul de cînd era mică, asculta sfînta slujbă şi se ruga în minte la Dumnezeu, să-î facă parte de noroc.

După prînz se ducea la o colegă bogată din Batişte. Familia o primia cu toată dragostea şi fetele se iubeau din întreaga căldură a două inimi care s'au înţeles deodată. Cîntau la pian, vorbeau de cărţi noi, făceau planuri de viitor şi de la o vreme porneau amîndouă pe stradă vesele, strălucitoare de frumuseţă, ţinîndu-se de braţ şi vorbind la întrecere cine ştie ce nimicuri de seamă.

Guleratii blănuţi, înfioaţi în hainele calde făceau paşi în cadenţă, bătînd trotoarul cu ghetele botoase, se opreau în loc şi se uitau provocător la cele două porumbiţe zgłobii.

Fetele ţineau drumul lor înnainte. O plimbare pe calea Victoriei, o înghesuială de la Ateneu pînă în Bulevard, unde se deschidea iar drum larg cu pomîi trişti la apropierea iernii.

Seara rămînea la masă la colega ei, domnişoara Olmazu, şi se duceau la teatru împreună cu doamna Olmazu, văduvă, trăind dintr'o moşie aren. dată. Olga Crainic a văzut astfel pentru prima dată o sală mare de teatru, cu policandre pe sus, cu lumină colorate la loji, cu parfumuri împrăstiate pe toalete scumpe, cu scenă cuprinzătoare, pe care se închipuia deosibit de frumos şi pădurea cu întunericul brăzdat de luminişul fulgerului şi

marea liniștită cu corabia care lasă malurile, căderea zăpezii și pajiștea verde împrejurul unui izvor.

Trăia ca într'o lume străină, când se porni puterea gazului de luminat și se ridică măreț, domol cortina de peste lumina bogată a scenei transformată într'un fel de palat al zeilor.

Dacă era operă, toată seara rămânea nemișcată, se îmbăta de farmecul notelor și simțea o căldură dulce în vine, când unul din orchestă zicea încet preludiul la «Adio del passato».

Prietenele ei o aduceau în trăsura pînă la poarta institutului și atunci Olga Crainic adormea îngîmînd încet frînturi din melodiile rămase în minte. Peste noapte se visa făcînd vizite cu mama ei în case bogate, ascultînd muzică de ingeri pe maluri înverzite, ori vorbind cu băeți eleganți în saloane de lumea mare.

Acum, cînd era zi de sărbătoare, și fata din casă se obișnuise să se ducă să deșchidă la intrare și să răspundă veselă cu «sărut-mîna» la înclinarea dragălașe din cap a domnișoarei Olga.

— Ce fac cucoanele, Cati?

— Ce să facă, domnișoară, vă așteaptă pe D-voastră. Încă spunea domnișoara Amalia, că azi ați cam întirziat.

Cum făcuse de atîtea ori, se duce drept la ușa salonului, o deschide curajos, cum face omul la casa lui și are vreme să zică doar: «bună...»

Un străin i s'a arătat drept în față, pe scaunul de lingă pian și biata simțea cum s'a ridicat singele în pelița obrazului. Să fie ea așa de nebunică! Cine știe cine o fi domnul acela și ce o să zică de purtarea ei de copil zburdalnic.

Amalia se scoală în grabă, o sărută pe obrazul rece și o apucă de braț — Vere dragă, uite pe cea mai bună prietină a mea, domnișoara Olga Crainic, studentă la litere. Vărul meu, Codreanu!

Trecînd formalitățile astea, care au cîte odată fiori de surprindere și neînțelese mișcări ale sufletului, Olga s'a așezat lingă doamna Olmazu, care își făcea o jucărie socotindu-i încheeturile degetelor.

Amalia sta lingă vărul-său de cealaltă parte a pianului, și a început iar vorbirea, cu treceri de la un subiect la altul, cu reveniri, cu întreruperi pentru aflarea amănuntelor de ocazie..... așa cum se poate strecura o convorbire într'un după prînz de la sfîrșitul toamnei, cînd poartă vîntul pe stradă frunze moarte, cînd vine de cu vreme întunerecul rece, cînd e cald în casă și te legeni pe scaune moi, scaldat în lumina albă a policanandrului de gaz aerian.

Codreanu, băiat bun, cu toate că fecior de bani gata, întors de curînd de la Paris cu diploma de licențiat în drept, tînar ca de douăzeci și trei de ani, avea mișcările așezate ale omului matur, care a cunoscut multe. Nu purta gulere estravagante și nici haine tăiate în clopot. Lăsa altora grija să-și pocească ochii cu cîte o sticlă rotundă, purta părul tuns mărunt și nici n'ai fi bănuit că flăcăul cu mustăcioara ca spicul grîului,

cu obrazul curat, cu ținuta așa de modestă, era stăpînul unei averi care apropia jumătatea de milion.

Rămas de mic orfan, crescuse supt îngrijirea doamnei Olmazu, care își resfrîngea asupra lui o mare parte din iubirea ce o aŭ mamele, doritoare de a fi avut un băiat din singele lor. După isprăvirea liceului în țară, se dusesese în tovărășia altora, să învețe mai departe la Paris.

Acum se întorsese definitiv și tocmai povestea întîmplării din ultimul an, cînd a fost întrerupt de venirea domnișoarei Crainic.

Doamna Olmazu se grăbește s'o introducă în subiectul convorbirii.

— Știi, Olguțo, nepotul meu a venit numai de două zile și ne spunea cîte ceva din drumul lui. Hai! ia mai spune, Puiule!

..... Cînd am ajuns, știam mai dinainte pe unde să dau, unde se găsesc birjile, cum se strigă: Cocher! și-ți răsar doi trei în cale. Nu mă mai minuna măreția caselor, împodobirea cu statuî la întîlniri de străzi, lărgimea bulevardelor cu lume multă, graba cu care treceau lucrătorii în bluze albastre, beaŭ iute absint «pour quatre sous» și porneaŭ iar la fugă; ai fi crezut că s'a aprins vre-o fabrică.

Am tras tot în cartierul latin, unde știam seama mai bine și pe urmă în lumea aceea străină, te îndeamnă ceva parcă să stai cam printre ai făi. Dar anul ăsta m'am scîrbit așa de mult de Romîniî noștri, în cît am căutat totdeauna să mă feresc de ei acolo.

Inchipuîți-vă ce mi s'a întîmplat! Vine unul din București, chip fecior de general și-mî spune că ar vrea să ia casă alături de mine în apartamentul închiriat de doamna Irele, o biată bătrînă care se ținea din asta: da odăi mobilate, și: primea studenți în pensiune.

Ce face tînărul meu compatriot? Stă două luni pe băutură și pe mîncare, fără să plătească un ban și odată spune gazdei că trebuie să facă o călătorie spre sud, trebuie să se întîlnească la Marsilia cu tatăl lui. O să-i plătească, să n'aibă grije! Că, uite, rămîne bagajul aci. El ia numai un geamantan cu rufe.

A lăsat, nu e vorbă, cufărul cu vre-o două pietre înăuntru și cînd l-am întîlnit pe Avenue de l'Opéra, peste vreo zece zile, era cu o damă la braț și s'a făcut că nu mă vede. Cînd își aduce aminte de el biata Ireleă, uită că și eŭ sînt din țară și începe să sudue: Ah! sacrés Roumains!

M'am împrietenit cu un Polonez, un blond frumos, amator de muzică, visător și nespus de inteligent. Citise pe cronicarii lor și avea unele cunoștinți temeince despre Moldova noastră. Cu el umblam foarte mult și omul ăsta nu știu cum, mi s'a lipit de suflet. Mi-a povestit o dragoste a lui cu fata unui moșier scăpătat, mi-a arătat scrisorile ei. Spunea c'o să mă cheme și pe mine la nuntă. Mi-a spus multe-multe. Mi-a criticat boerimea lor leneșe și istovită, care se aseamănă așa de bine cu a noastră; mi-a vorbit cu drag de țăranul, care păstrează neatinsă comoara trecutului de pericolul înstrăinării clasei de mijloc și lucrurile acestea

spuse cu aprinderea inimii de Slav, mă pătrundea adînc și atunci parcă înțelegeam și relele de care suferim noi.

A...șaa! Uite îl văd pe Iranovski cum îmi strîngea brațul și cum mă învăța ceasuri întregi, ce e dragostea de căminul părintesc, de locul nașterii, de țara ta, pe care dorești s'o vezi departe, înaintînd în cunoașterea lumii, fiind luată în seamă vorba ei la vre-o afacere importantă. Iar cînd spunea, că el n'are o patrie s'o iubească, și pe mine mă tăiau lacrămile și intram atunci undeva să ne hodinim.

Brodim odată la o berărie lîngă Sena. Cînd intrăm, ne izbește culoarea deschisă a costumelor lăutarilor. După port păreau a fi de la noi, dar fiindcă nu-î auzisem cîntînd, nu puteam spune cu siguranță. Indată prind să-și dreagă vioarele, se scoală cel mai arămiu în picioare și începe să cînte melodia de la cîntecul acela care ți-a plăcut ție, Amalio, cînd am cununata mîndoi, acum trei ani, la țară. Știi: «Și ți-am zis puică, ți-am zis!»

Lăutarul n'avea pentru cine să cînte cu vorbe și cînd m'am dat eu lîngă el și i-am spus încet:

— Are și vorbe?

— Are, să trăești! Odată s'a luminat fața țiganului. Am stat pînă tîrziu și Polonezul găsea mare asemănare între melodiile lor și ale noastre.

Ar mai fi ele și altele de spus, dar să mai păstrăm și pentru altă-dată. E vorba ce ne facem deseară?»

Și zicînd aceste vorbe, Codreanu trece batista de două ori peste frunte și se uită spre domnișoara cea străină. Parcă nici nu băgase de seamă pînă acum, ce croială distinsă a nasului, ce ochi negri supt o mare frunte albă, ce obraz rumeior a stat în fața lui și l-a urmărit, poate cu atenție, în rătăcirile-î sentimentale. Fixînd-o într-o privire prietenoasă, o întreabă încet:

— Domnișoara nu e d'aici?

— De la Cîmpulung.

— A! Cîmpulungul cu bulevardul «Pardon»!—și în casă se stîrnește o ușoară pornire de rîs. Olga vrea să-și apere orașul, se roșește mai rău și spune:

— Vedeți, d-le Codreanu, era odată așa. N'ați mai venit de mult în orașul nostru. Să-l vedeți acuma! Bulevardul s'a mărit în lungime, s'a lătit, s'a plantat cu salcîmi... în sfîrșit e o plăcere să te plimbi seara pe nisipul bătut, sub lumina plăcută a lămpilor mari și rotunde.

— Mă ertați, domnișoară Crainic, eu n'am vrut să rîd de orașelul de care mî-aduc totdeauna aminte cu plăcere. Eram așa printr'a cincea la liceul francez, știu, mătușică, la Léautey, și ne-am dus noi în vara aceea la Cîmpulung. Ce poziții frumoase! Cînd ești p'aproape de gară, dealurile de nisip staū să se prăvălească peste vagoane și apa curge limpede alături pe albie de pietriș lucios. Parcă văd și locul unde stam. O casă țărănească pe ulița Gruului, cu sală mare și cu iarbă verde în curte.

— Așa e, verișorule, așa e! Dar nu știi cum ne jucam noi c'o fată din vecini?

— Da, da! 'Mi-aduc aminte. Stai! Cum o chema? O chema, chema — să nu-mi spui, că trebuie să-mi vie în minte! — o chema Licuța. Știu, cînd ascultam dimineața musica în grădina băilor, ne plimbam cite-și-trei și ce grozave erați voi dîndu-vă aiere de fete mari, dar avînd rochia scurtă și coada tot pe spate.

D-na Olmazu intră în vorbă:

— E! Puiule dragă, dacă ai vedea acu' pe Licuța, ai mai cunoaște-o?

— De, știu eu? S'o fi schimbat!

Dar Puiu Codreanu are ca o licărire în minte și uitîndu-se spre Olga:

— N'o fi domnișoara Crainic?

— Ba chiar așa, răspunde Olga, zîbind de bucurie. Eū v'am recunoscut de cînd ați început să vorbiți, dar mă miram de ce v'a mai prezentat Amalia.

— E! dragă, eu uitasem că a fost și el cu noi la Cîmpulung și tot de odată așa, nu mi-am luat seama.

Recunoașterea prieteniei din trecut a adus în inimile tuturor întîmplări de altă dată, din vremea cînd nu erau griji pentru a doua zi și cînd trecea lin viața; la aer tare din munții albaștri.

O clipă par mai gînditoare figurile supt lumina plăcută a policandruului, dar Puiu rupe tăcerea și dă glas amintirilor din vremea copilăriei.

... Ne-am dus noi odată, cite-și-trei, la biserica aia din deal, Flămînda. Am trecut podul, am cetit tăblița ou «trecerea la pas», am cotit drumul cimitirului printre pruni și ne-am oprit în vîrf pe o bancă crestată, la umbră de nuc. De acolo strălucia fierul alb de pe case supt soarele amiazului și vilele din poala Gruului rîdeaū între atita verdeață, îmbătate parcă de aer și lumină. În susul riului, supt brîu de munte ridica fabrica de hirtie coș înalt și se pierdea valea printre păduri șoptitoare.

«Am apucat pe poteci, după puțină odihnă, și-mi aduc aminte, cum m'a ispitit ochiul bouului să rătăcesc mult prin iarbă, ca să fac un buchet. Voi, nu știu ce făceați, fetelor? Mergeați așa vorbind pe culmea dealului.

— Parcă abia mai țiiu minte, răspunse Amalia.

— Ba eu țiiu foarte bine în minte, cînd cu buchetul de flori și cum mi-a ajutat d. Codreanu de l-am prins în piept. Zicînd aceste vorbe se roșește Olga și caută o privire de sprijin către doamna Olmazu.

— Pe urmă am tulit pe supt un cireș pe la un puț într'o ulicioară... uite parcă le vād pe toate și acuma bag de seamă ce bine am petrecut vara aceia și cît de drag mi-a rămas Cîmpulungul. Acum altceva. Pentru discară am o lojă, se cîntă «Trovatore» și v'aș ruga să mergem cu toții.

— Cum nu, cum nu, verișorule! Mai ales Olga e pasionată după muzică.

După masă, trăsura i-a așteptat la scară. Olga cu doamna Olmazu aū stat în fund, Amalia între ele și Puiu pe scaunel.

Pe strada luminoasă roatele de cauciuc lunecaū ca pe ghiață și Olga Crainic avea senzația că sboară, legănată pe brațe dornice.

Nu i-a lăsat Amalia, pînă nu i-a așezat pe amîndoi pe scaunele din față.

— Așa vreaū eu, dragă, nu-mi împlinești dorința asta?

A stat Olga, ce era să facă? A suferit privirele multor curioși, cari cercetau cu luneta lojile pe rînd și, cînd se opriau asupra ei, aveau aerul că o întreabă, ce caută domnul ăsta lingă dumnea.

Însfîrșit s'a făcut întunerec și domnișoara Crainic a crezut, că niciodată n'a ascultat cîntare mai frumoasă ca în seara aceia. Mai auzise opera cu melodii rupte din cer; știa chiar crîmpeie în italienește «Ai nostri monti ritorneremo...», dar mai dulce ca în seara aceia nu fusese niciodată «Miserere», nici «Coro di Zingari»...

Pînă la pensionatul «Sfinta Elena» a dus-o cu trăsura. Codreanu s-a dat repede jos, i-a cuprins mîna caldă într'a lui, deodată eșia, a crezut că o să-i sară drept în brațe, cînd Olga a pus piciorul pe aripa trăsurii, să se coboare. A ascultat zbrîniitul clopoțelului la intrare, zăngănitul de chei și Olga a dispărut ca o umbră în întunerecul zidurilor.

(Va urma).

I. BOTENI.

ȚARA FAGILOR

Cunoașteți Țara Fagilor
La poalele Carpate,
Ce poartă 'n sinul munților
Odoare nestimate?

Ea-î mănăstirea neamului
Cu marile morminte,
Hrisoavele trecutului
Și cronicile sfinte.

Suceava falnică 'n trecut
Și'n gîndul nostru mare,
Iși nalță gloria 'n ruini
În asfințit de soare.

La Putna, sfînt veghează El,
Ce'l plînge tot norodul,
Măreț — în moarte și'n război,
El, Ștefan Voevodul.

Căci cronicile cum ne spun,
Și gurile ne'nvață:
Vieața lui a fost război,
Războiul lui — o viață.

Și dacă paserile știu
Povestea, — lor li-a dus'o,
Din cartea Codrului Cosmin
Cetețul vînt li-a spus'o:

Cum gloatele dușmanilor
 Năval' au dat în țară,
 Poloni și Unguri și Tătari,
 Și-au ars'o foc și pară.

Căci Voevodul era dus
 În bătălii aiurea,
 Și bieții oameni s'apărau
 Cu coasa și securea.

Dar înfringindu-î pe capcini
 Ștefan din acea parte
 Ca și un fulger s'aruncă
 Răzbunător de moarte, —

Și se 'nceleștă un crunt omor
 Și-o cruntă frămîntare,
 Că cerul sînge se făcea
 De-amară inverșunare.

Și Ștefan Vodă cel viteaz
 Ca leul luptă 'n frunte, —
 El din Poloni își face iaz,
 Din ei își face punte. Library Cluj

Și valurile dūșmane
 Le sfarmă și le frînge,
 Și plugul scrie cronică
 Cu slovele de sînge.

(Bucovina).

MUGUR.

CRONICĂ

Tuturor colaboratorilor noștri vechi și noi, cari ne-au făgăduit cu dragă inimă concursul lor, precum și iubitorilor noștri cetitori, le mulțumim pentru sprijinul calduros, de care vom căuta să ne arătăm tot atât de vrednici în viitor, și le dorim Sărbători fericite!

Ne-au venit bucăți peste așteptare de numeroase; unele chiar au întârziat de la tipar. Ele vor apărea de Anul-Noi și în celelalte numere.

Din pricina contribuțiilor de la prietenii a trebuit să amînăm și dările de seamă asupra operilor mai nouă, spre a face loc colaboratorilor externi.

Mulțumim în deosebi colaboratorilor cari s'au grăbit a contribui cu talentul și munca lor la sporirea darului nostru de Crăciun.

Știri culturale și artistice.

Sintem fericiți că putem publica în fruntea revistei o clasică poezie, din și-ragul de mărgăritare care vor alcătui cel mai nou volum al maestrului poeziei românești, d. Gh. Coșbuc. Volumul va apare în curînd în editura d-lui Sfetea.

* Cetatea glorioasă a Banilor olteni a sărbătorit Duminica trecută, cu verde însuflețire romînească, o nouă faptă culturală, de folos obștească, a d-lui N. Iorga. Drept răsuns la încercările evreești sioniste, care stîrniră manifestațiile romînești pe cît de hotărîte, pe atît de îndreptățite, pe cît de supărătoare pentru dușmani, pe atît de îmbucurătoare pentru noi, ale bunilor Romîni craioveni, — aceștia au invitat pe d. Iorga să le țină o conferință culturală și d-sa a sosit bucuros acolo, în ciuda măsurilor polițienești nemotivate și regretabile ale stăpînirii locale.

D. Iorga a vorbit unei mulțimi imense de lume, bătrîni și tineri, bărbați și femei, oameni cu stare și cărturari săraci, despre viața romînească a orașelor Olteniei în veacul al optsprezecelea. S'au făcut oratorului, care venia și vorbea în numele idealurilor romînești ale noastre ale tuturor, ovațiuni călduroase în sala plină de Romîni inimoși.

* Concertul societăței «Carmen», de la 16 Decembre, a fost ascultat de un public foarte numeros, din toate straturile societății bucureștene: am văzut și mîndre doamne din lumea înaltă, amestecate bucuros printre sfioșii muncitori și muncii din păturile noastre de jos; au fost de față și mulți profesori, oameni de litere și alți reprezentanți ai păturei culte.

Bogatul și interesantul program era alcătuit din: *Cîntări religioase*: «Cu noi este Dumnezeu», veche musică bisericească, pentru cor mixt (B. Anastasescu); «Crucifixus», pentru cor de patru voci mixte (Palestrina); «Lacrymosa» din «Requiem», pentru cor mixt (Mozart); «Ave Maria» (Gounod) și Arie din opera «Samson și Dalila» (St. Săens), cîntate de d-șoara Bonciu; «Cîntul Moldavilor de Tătari robiți», pentru cor bărbătesc (E. Mandiczevski); *Cîntec de Crăciun*: «Noël», pentru cor bărbătesc, (A. Adam); «Steaua strălucită», veche melodie franceză a unui cîntec de Crăciun, pentru cor mixt, (F. A. Gevaert); «Sfîntul Domn Isus», iarăși o veche melodie franceză, de același; «Leagăn verde de mătase», pentru cor mixt (G. Dima); «Plecarea magilor» (D. G. Kiriac); «Serenadă» pentru cor mixt și solo de sopran (C. Porumbescu); «Răsunet din Ardeal», pentru cor mixt și solo (d-șoara Elena Bonciu) de I. Vidu și cite-va melodii populare, minunate interpretate și cîntate, cu o voce puternică și duioasă, plină de simțire, ca dintr'un suflet ales, de d-șoara Bonciu, care se impune tot mai mult ca o cîntăreață de concert excelentă. D-șoara Bonciu a fost aplaudată de nenumărateori, a trebuit să repete cite-va bucăți și triumful i-a fost deplin. Au plăcut foarte mult, dintre piesele romînești, colindele: «Leagăn verde de mătăsă» (G. Dima), o clasică bucată, foarte originală, care a impresionat adînc, deasemenea frumosul colind *Plecarea magilor* al d-lui D. G. Kiriac, amîndouă au fost bisate.

* O faptă culturală de mare însemnătate a fost săvîrșită de către fruntașii

bisericeii gr. ort. românești Sf. Nicolae din Brașov, străvechiul loc de închinare pentru sufletele credincioșilor Domni și boieri munteni cari se adăposteau de groaza Turcilor ori a trădătorilor, în cetatea puternică a Sașilor. Biserica, îngrijată de hotărîrea guvernului din Pesta de a spori cu orî-ce preț lea fa profesorilor de la școalele confesionale, printr'un ajutor care ar fi cerut în schimb oare-care drepturi la o influență directă în treburile școalei, a sporit cu 25.000 de lei subvenția de pîn'acum a școalelor: jertfă curată, din care pot să răsară numai roade binecuvîntate de Dumnezeu și de oameii!

II. Cărți.

«*Studiile asupra filosofiei germane contimporane*», publicate zilele acestea de d. G. G. Antonescu, tînăr doctor în filosofie de la Lipsca, într'un volum de 146 pg. în 8° mare (București, C. Göbl, 1906), alcătuesc o sporire prețioasă, foarte bine venită a literaturii noastre filosofice. Autorul se ocupă de filosofia germană contimporană în linii generale și tratează apoi următoarele probleme speciale: pozitivismul (Ernst Laas), materialismul (Ernst Haeckel), monismul (G. Th. Fechner) și idealismul (Hermann Lotze, Eduard V. Hartmann, Wilhelm Wundt).

Unele din studii au apărut mai înainte în *Convorbiri Literare*, celelalte apar întiași dată acum. Toate se sprijină pe o cunoaștere temeinică a subiectului, pe o pătrundere ageră a elementelor caracteristice pentru fie-care sistem de cugetare filosofică ce 'l preocupă pe autor. Stilul este limpede și precis; nu-i lipsesc însușirile literare, precum lipsesc atîtor scrieri de acest fel, și la noi și aiurea.

Lucrarea d-lui Antonescu ar trebui să atragă, și prin noutatea ei, luarea aminte a profesorilor, a studenților în filosofie și a publicului înțelegător, căci ea împlinește o lacună a literaturii noastre filosofice, care — în Universitățile și în afară de ele — pare a nu vroi să treacă nici-decum peste A. Comte și H. Spencer. D. Antonescu dă acelora, cari ar vroi să fie informați bine asupra celor mai nouă curențe filosofice și a reprezentanților iluștrii pe cari îi au în Germania, o călăuză de toată încrederea. Pregătirea-i științifică serioasă, predispoziția ce arată pentru cugetarea filosofică și însușirile de stil care îl ajută, îndrituesc pe autor să se aștepte la un succes al cărții, iar pe noi la multe lucrări de valoare pe care ni le va putea da.

* *Din lumea basmelor*, cu 87 ilustrații originale, 285 pg. în 8°, de d. I. T. Mera e o lucrare de mult preț. Căci în ciuda, par'că, a bogăției fără de fund pe care poporul nostru o are în povești, nu sînt prea multe prelucrările lor literare, de către scriitorii de seamă, inzestrați cu toate darurile de lipsă pentru acest gen ușor în aparență, greu în realitate. Genial Moș Ion Creangă, sfătosul și cumintele tipograf Ispirescu, răposatul Stăncescu și alții cîți-va, — abia atîția sînt pîn'acum aceia cari să fi strins și să fi prelucrat poveștile în formă artistică îngrijită. D. I. T. Mera este un vechiu maiestru al genului acestuia în Ardeal și cetitorii romîni îl știu și-l prețuesc de mult, pe urma poveștilor publicate în *Convorbiri Literare* și în *Tribuna* din Sibiu a

d-lui Slavici, în fosta bibliotecă populară a «Tribunei», precum și aiurea. E o faptă de mare folos și de toată lauda că dînsul și-a strîns laolaltă lucrările-i frumoase. Scriitorii doritori de elemente nouă de limbă, cititorii lacomi de lectură romînească veritabilă, folcloriștii și milioanele de copii cu învățătură ai pămîntului romînesc vor avea în acest volum o carte de cea mai reală valoare și ca fond și ca formă. Ilustrațiile numeroase și foarte reușite contribuie să facă din opera d-lui Mera un admirabil dar de sărbători pentru ori-ce casă romînească.

* D. dr. Ioan Lupaș, profesor la seminarul teologic gr.-or. din Sibiu, a scris pentru «Biblioteca populară a Asociațiunii» o broșură (pg. 67, tiparul tipografiei arhiedecesene, 1906) despre *Începutul neamului romînesc*. Autorul e stăpîn pe cunoștințele istorice moderne și lămurește problema, pe cît de exact, pe atît de popular. E și o plăcere literară să citești lucrarea populară pe deplin îngrijită, ca fond și stil, a d-lui Lupaș. Ea este, de sigur, cea mai bună între cele 25 broșuri din «Biblioteca populară a Asociației» și cea dintîiu popularizare modernă a istoriei începutului Romînilor. Ilustrații multe lămuresc diferitele informații istorice.

III. Reviste.

În *Neamul Romînesc*, nr. 64, d. N. Jorga, judecă, din cel mai drept și mai romînesc punct de vedere, *turburările antisemite* din Craiova; vorbind cu acest prilej de piesa «Manasse» autorul întărește și d-sa părerea că «d. Ronetti-Roman *dă glas tendințelor evreești nouă* în piesa pe care înconștiența noastră a pus-o pe scîndurile Teatrului Național din București.»

În acelaș nr. urmează un al doilea articol, foarte interesant, despre moravurile—oii *năraururile*—politice americane, prea asemănătoare, din nenorocire, cu ale noastre. Mai avem un articolăș despre întîia serbare culturală a fraților basarabeni, care se săvîrși în Chișinău la 3 Dec., frumos semn de viață nouă și romînească în țara «Moldovenilor» de peste Prut. Mai bine de jumătate, revista cuprinde folositoare notițe informative.

* *Archiva* din Iași, nr. 11, are un articol despre Expoziția Națională, de d. A. D. Xenopol, o critică (de d. A. S. Mavrocordat) a traducerii d-lui N. Gane din Dante, contribuii la istoria teatrului romînesc de d. Th. T. Burada, urmarea unui studiu despre Alexandri, al d-lui D. N. Petrovan; d. dr. Zosin apreciază favorabil activitatea d-lui H. G. Lecca, directorul Teatrului Național din Iași.

* Cea mai veche revistă literară romînească între cele de azi, *Familia* din Oradea-Mare, vestește în nr. ei de Crăciun că va înceta cu n-rul ce va apare la 31 Decembre. Regretăm nevoile care vor fi silit pe d. I. Vulcan, venerabilul decan al revistelor noastre literare, să ia o astfel de hotărîre.

* A încetat să apară revista *Orizontul* din Cluj, a d-lui Vasile Moldovan, care trece în redacția nouei gazete *Romînul* ce va eși la 1 Ianuarie în Pesta, supt îngrijirea deputaților romîni din Camera ungară.

IV. Ziare.

Poporul român din Pesta, nr. din 16 Decembre, publică un articol bărbătesc al d-lui Al. Vajda-Voevod; inimosul deputat combate slugărnicia Românilor față de străini.

* In *Tribuna* din Arad, nr. de la 16 Decembre d. H. Petra Petrescu se ocupă de noul volum al d-lui I. Al. Brătescu-Voinești, pe care-l numește «un poet al sufletelor caste».

* *Răvașul* din Cluj va apare dela 1 Ianuarie ca revistă, păstrându-și însă programul vechi.

V. Calendare.

* A eșit de supt tipar frumosul *Calendar* al «Minervei», avînd un material cultural și literar foarte bogat și multe ilustrații admirabile. E și mai prețios decît cel din anul trecut. In n-r. viitor al revistei, vom vorbi mai de-aproape despre această nouă operă de bine vrednicei edituri. Sc.

RĂSPUNSURI:

Mugur. Sintem bucuroși că'n preajma unui An Nou literar pătrunde pînă la noi un glas poetic plin de făgăduință din Bucovina înstrăinată. Cultivă, cu grijă și încredere, talantul prețios. S'auzim de bine!

Elevului *Silișteanu*. Știe d. profesor, «gazda» d-tale, că scrii versuri? Noi nu te denunțăm nici lui, — nici cetitorilor noștri!

I. E. Sibiu. Ai-cîte-va versuri puternice, care ne îndrituesc să fim severi cu d-ta. Muncește mult și nu te grăbi, căci noi avem, de la Dumnezeu, destulă răbdare.

G. R. Chiar numărul acesta te desminte: primim — cu mare bucurie — și «condeie bucovinene». Decî, nici o supărare și, dacă vrei, dă-ne altceva. Pe cele trimise «ai dreptul să le întrebuițezi în altă parte».

Gh. G. S. «Părăsit» și inedit!

A. Ch. Versifici prea ușor.

Altor colaboratori fără noroc:

Stimați colaboratori!
De sfintele sărbători
Și sfîntul coș petrece:
Inghite cit zece.
Și din adînc sughite:
Sărbători fericite!